

ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΚΟ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟ ΙΔΡΥΜΑ ΚΡΗΤΗΣ
ΣΧΟΛΗ ΔΙΟΙΚΗΣΗΣ ΚΑΙ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑΣ
ΤΜΗΜΑ ΛΟΓΙΣΤΙΚΗΣ ΚΑΙ ΧΡΗΜΑΤΟΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗΣ

Π Τ Υ Χ Ι Α Κ Η Ε Ρ Γ Α Σ Ι Α

ΟΙ ΕΠΙΔΟΣΕΙΣ ΤΩΝ ΕΛΛΗΝΙΚΩΝ ΜΕΤΑΠΟΙΗΤΙΚΩΝ
ΕΞΑΓΩΓΙΚΩΝ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΩΝ

**ΕΠΙΒΛΕΠΟΥΣΑ ΚΑΘΗΓΗΤΡΙΑ: ΦΩΤΕΙΝΗ ΨΙΜΑΡΝΗ-
ΒΟΥΛΓΑΡΗ**

ΕΠΙΜΕΛΕΙΑ:

ΔΙΑΛΕΚΤΑΚΗ ΔΙΚΑΙΑ Α.Μ 9011

ΠΟΙΜΕΝΑΚΗ ΧΡΥΣΟΒΑΛΑΝΤΟΥ Α.Μ 9108

ΜΑΙΟΣ 2015

Ευχαριστίες

Ολοκληρώνοντας την παρούσα πτυχιακή εργασία, θα θέλαμε να ευχαριστήσουμε την επιβλέπουσα καθηγήτριά μας την Κα. Φωτεινή Ψιμάρνη-Βούλγαρη για την πολύτιμη βοήθειά της στην εκπόνηση και υλοποίηση της πτυχιακής μας. Τέλος, είναι σημαντικό για εμάς να ευχαριστήσουμε θερμά τις οικογένειές μας, που μας στήριξαν κατά την διάρκεια όλων αυτών των χρόνων.

Περίληψη

Σκοπός της παρούσας εργασίας είναι να περιγράψει το σημερινό πλαίσιο των επιδόσεων των εξαγωγικών μεταποιητικών επιχειρήσεων όσον αφορά σε τοπικό επίπεδο. Στο πρώτο κεφάλαιο της παρούσας πτυχιακής εργασίας πραγματοποιείται μια εισαγωγή στο πλαίσιο της ασκούμενης μακροοικονομικής πολιτικής, διεθνώς αλλά και απ' τη χώρα μας. Στο δεύτερο κεφάλαιο της πτυχιακής γίνεται μια ανάλυση των μεθόδων διεθνούς εμπορίου και του πλαισίου εισαγωγών – εξαγωγών. Στο τρίτο κεφάλαιο, αναφερόμαστε στους εξαγωγικούς κλάδους της Ελληνικής μεταποιητικής βιομηχανίας. Στο τέταρτο κεφάλαιο αναφέρονται σημαντικά στοιχεία αναφορικά με την πορεία της μεταποιητικής εξαγωγικής βιομηχανίας στην Ελλάδα. Τέλος, στο πέμπτο κεφάλαιο αναλύονται τα αποτελέσματα της εμπειρικής έρευνας πάνω στις μεταποιητικές επιχειρήσεις ενώ στο έκτο δίδονται τα συμπεράσματα και οι προτεινόμενες πολιτικές.

Abstract

The purpose of this paper is to describe the situations the performance of the exporting enterprises in Greece. The first chapter of this thesis is deals with macroeconomic policy followed in Greece's worldwide. In the second chapter of this thesis we attempt an analysis of the method's developments of international trade, the framework of imports - exports. In the third chapter, we refer to the export sectors of the Greek manufacturing industry. In the fourth chapter presents important information regarding the performance of the manufacturing exporting industry in Greece. Finally, the fifth chapter includes the empirical research carried on the manufacturing companies in Greece while the sixth chapter includes the conclusions.

Πίνακας περιεχομένων

Ευχαριστίες.....	1
Περίληψη.....	3
Abstract	Σφάλμα! Δεν έχει οριστεί σελιδοδείκτης.
Πρόλογος.....	7
Κεφάλαιο 1^ο	8
Η ασκούμενη μακροοικονομική πολιτική στην Ελλάδα στα Διεθνή, Ευρωπαϊκά και Εθνικά πλαίσια	8
1.1. Εισαγωγή	8
1.2. Τρέχουσες εξελίξεις στον Διεθνή και Ευρωπαϊκό Χώρο	10
1.3. Οι προοπτικές για την Ελληνική οικονομία	13
Κεφάλαιο 2^ο	20
Μέθοδοι Διεθνούς Εμπορίου και Διενέργεια Εισαγωγών – Εξαγωγών	20
Κεφάλαιο 3^ο	24
Ελληνική μεταποίηση και εξαγωγική δραστηριότητα	24
3.1. Εισαγωγή	24
3.2. Δείκτες της βιομηχανικής ανάπτυξης	27
3.2.1. Παραγωγικότητα της Εργασίας	27
3.2.2. Αποδοτικότητα του Κεφαλαίου	28
3.3. Η Κρίση της Ελληνικής Βιομηχανίας	29
3.3.1. Δεδομένα της κρίσης.....	29
3.3.2. Τα Αίτια της Κρίσης στη Βιομηχανία	31
3.3.3. Η Δημιουργία των Προβληματικών Επιχειρήσεων.....	34
3.4. Μέτρα Βιομηχανικής Πολιτικής	36
3.5. Οι Εξαγωγικοί Κλάδοι της Ελληνικής Μεταποιητικής Βιομηχανίας	40
Κεφάλαιο 4^ο	43
Η μεταποιητική εξαγωγική βιομηχανία στην Ελλάδα - Μια εμπειρική ανάλυση	43
4.1. Εισαγωγή	43
4.2. Μεταποίηση και εξαγωγές στην Ελλάδα	45
Κεφάλαιο 5^ο	55
Εμπειρική έρευνα της συμπεριφοράς των Ελληνικών μεταποιητικών επιχειρήσεων	55

5.1. Δείγμα και μεθοδολογία ανάλυσης δεδομένων	56
5.2. Αποτελέσματα	65
Κεφάλαιο 6^ο	66
Επίλογος – Συμπεράσματα	66
Βιβλιογραφία	71

.....

Πρόλογος

Οι στρατηγικές που αφορούν την είσοδο σε μια αναδυόμενη αγορά ή σε έναν νέο κλάδο της βιομηχανίας καλούνται «στρατηγικές εισόδου». Ανάμεσα στις πιο βασικές μορφές στρατηγικής εισόδου σε νέες αγορές στη βιομηχανία είναι και οι Εξαγωγές (Exporting), οι οποίες αποτελούν και τον πιο εύκολο τρόπο πώλησης ενός προϊόντος σε καταναλωτές άλλης χώρας. Αυτές διακρίνονται σε παθητικές ή έμμεσες εξαγωγές, που αντιμετωπίζονται ως εγχώριες, και σε άμεσες εξαγωγές που αποτελούν την πιο ενεργή εξαγωγική στρατηγική εισόδου (Cullen&Parboteeah, 2010).

Σύμφωνα με τη μελέτη που εκπόνησε το γραφείο της McKinsey & Company στην Αθήνα, και είχε τίτλο «Η Ελλάδα 10 Χρόνια Μπροστά», η οποία ξεκίνησε το Δεκέμβριο του 2010 και ολοκληρώθηκε το Σεπτέμβριο του 2011, η Ελλάδα μετά το ξέσπασμα της διεθνούς οικονομικής κρίσης στη χώρα το 2008, «εισήλθε σε φάση βαθιάς ύφεσης» από την οποία προσπαθεί ακόμα και στις μέρες μας να ανακάμψει λόγω των δυσχερών συνεπειών που η κρίση επέφερε σε αυτήν.

Ωστόσο, πριν την έκρηξη της διεθνούς οικονομικής κρίσης στην Ελλάδα, η ίδια ως χώρα σημείωνε άλματα ανάπτυξης. Πιο συγκεκριμένα, έπειτα από την είσοδό της στη ζώνη των χωρών του ευρώ το έτος 2002, οι ρυθμοί ανάπτυξης της υπερτερούσαν έναντι των άλλων ευρωπαϊκών κρατών, ακόμα και των ΗΠΑ. Παρόλα αυτά, η εν λόγω ανάπτυξη, προήλθε σχεδόν «αποκλειστικά από την ιδιωτική και δημόσια καταναλωτική δαπάνη», κατόπιν διαθέσιμων πιστώσεων χαμηλού κόστους.

Εύλογο είναι το συμπέρασμα, ότι και ο μεταποιητικός κλάδος της βιομηχανίας επηρεάστηκε από την εν λόγω κατάσταση και εξέλιξη της Ελληνικής οικονομίας με την πάροδο του χρόνου, καθώς και ο τομέας των εξαγωγών γενικότερα. Σήμερα η χώρα μας καλείται να γίνει πολύ πιο «ενεργή» στην «έγκαιρη προώθηση επώνυμων ελληνικών αγαθών και υπηρεσιών στις αγορές του εξωτερικού», ως βασική προϋπόθεση για την οικονομική της ανάπτυξη και ανάκαμψη από τις δυσμενείς επιπτώσεις της κρίσης.

Κεφάλαιο 1^ο

Η ασκούμενη μακροοικονομική πολιτική στην Ελλάδα στα Διεθνή, Ευρωπαϊκά και Εθνικά πλαίσια

1.1. Εισαγωγή

Η μέχρι σήμερα ασκηθείσα μακροοικονομική πολιτική δεν ακολούθησε κάποια συγκεκριμένη μακροοικονομική θεωρία αλλά συνδυασμό πολλών θεωριών.

Η μορφή και οι στόχοι αυτής της πολιτικής είχαν άμεση εξάρτηση από τις επικρατούσες κοινωνικές συνθήκες και τη φιλοσοφία των κομμάτων τα οποία είχαν την ευθύνη της διακυβέρνησης της χώρας. Η ασκηθείσα πολιτική και τα αποτελέσματά της επηρεάζουν τη διαμόρφωση των μακροοικονομικών στατιστικών μεγεθών (Αγαπητός, 2006).

Η παράθεση της εξέλιξης αυτών των στατιστικών στοιχείων δεν έχει ιδιαίτερες δυσκολίες, αλλά η αξιολόγησή της και η ανάλυση της πολιτικής που αντικατοπτρίζουν δεν είναι εύκολη δουλειά. Αυτό συμβαίνει γιατί ο κάθε αναλυτής έχει υποκειμενικά κριτήρια τα οποία εξαρτιόνται από τη φιλοσοφία του σχετικά με το επιθυμητό μοντέλο λειτουργίας του κράτους και του οικονομικού συστήματος (π.χ. φιλελεύθερο, σοσιαλιστικό, κομμουνιστικό). Η παρούσα ανάλυση βασίζεται στην αποδοχή του επικρατούντος προτύπου της μικτής οικονομίας (Blanchard, 2012).

Αμέσως μετά το Β' Παγκόσμιο Πόλεμο η Ελλάδα ήταν εξασθενημένη κοινωνικά - οικονομικά και κύριο μέλημα των κυβερνήσεων αποτελούσε η ανασυγκρότηση της χώρας με τη δημιουργία βασικών έργων υποδομής και παραγωγικών μονάδων. Η πολιτική αυτή εξασφάλισε απασχόληση του ενεργού πληθυσμού και πόρους για την επιβίωση του συνόλου των πολιτών. Επίσης, κατά γενική ομολογία απέδωσε τους αναμενόμενους καρπούς και συνοδεύτηκε με την προσπάθεια εξευρωπαϊσμού της Ελληνικής οικονομίας (Krugman, 2009).

Η προσπάθεια αυτή είχε ως αποτέλεσμα τη σύνδεση της Ελλάδας με την ΕΟΚ το 1961, η οποία σήμαινε και σταδιακή κατάργηση των δασμών και των ποσοτικών περιορισμών για τα εισαγόμενα κοινοτικά προϊόντα. Αυτό ήταν και το πρώτο βήμα της σταδιακής κατάργησης των προστατευτικών τειχών της Ελληνικής οικονομίας για να καταστεί ανταγωνιστική, η οποία ολοκληρώθηκε το 1986. Η προσαρμογή αυτή ήταν επώδυνη, ιδίως για το γεωργικό τομέα. Η διαδικασία αυτή πάγωσε το 1967 (δικτατορία) και επανεργοποιήθηκε το 1974. Έτσι χάθηκε μια 7ετία εναρμόνισης της Ελληνικής οικονομίας με τα κοινοτικά δρώμενα, ενώ παράλληλα έγινε ρήξη του κοινωνικού και παραγωγικού ιστού της χώρας με

οδυνηρές μακροχρόνιες συνέπειες, δεδομένου ότι η Ελλάδα θα είχε γίνει πλήρης μέλος της ΕΟΚ από τις αρχές της δεκαετίας του 1970 (Abel et al., 2011).¹

Το 1981 έγινε αλλαγή κυβέρνησης και η μακροοικονομική πολιτική επικεντρώθηκε στην ενίσχυση ορισμένων κοινωνικών ομάδων, χωρίς όμως προηγουμένως να εξασφαλιστούν οι προϋποθέσεις αύξησης του εθνικού προϊόντος. Η πολιτική αυτή, ενώ ικανοποίησε ορισμένες ασθενείς οικονομικά ομάδες, αναπόφευκτα οδήγησε στη διόγκωση του δημόσιου τομέα και των δημοσιονομικών ελλειμμάτων (δημόσιο χρέος), στη στασιμότητα του παραγομένου προϊόντος και της απασχόλησης, παρά την αυξανόμενη εισροή κοινοτικών πόρων.

Από τα επίσημα στατιστικά στοιχεία διαπιστώνουμε, επίσης, ότι κατά την 20ετία 1960 - 1980 το ποσοστό του ΑΕΠ στο γεωργικό και βιομηχανικό τομέα καθώς επίσης και στο τομέα παροχής υπηρεσιών ανέρχεται στο 5,3%. Μετά το 1980 όμως η πτώση της βιομηχανικής παραγωγής είναι δραματική. Η μείωση του ποσοστού του ΑΕΠ ανέρχεται στο 2,6%, γεγονός που συμβαίνει και στο γεωργικό τομέα. (Krugman, 2009)

Η δημιουργία της ενιαίας ευρωπαϊκής αγοράς και η αναγκαιότητα σύγκλισης της Ελληνικής οικονομίας, σύμφωνα με τα κριτήρια του Μάαστριχτ, προσδιόρισαν τη μακροοικονομική πολιτική της δεκαετίας του 1990, προκειμένου η Ελλάδα να εξασφαλίσει το εισιτήριο για την ΟΝΕ. Η πολιτική αυτή είχε ως κύριους άξονες την περιοριστική εισοδηματική πολιτική, τη δημοσιονομική πειθαρχία και τις ιδιωτικοποιήσεις δημοσίων επιχειρήσεων κι οργανισμών. (Krugman, 2009)

Η σύγκλιση αυτή, η οποία ξεκίνησε το 1985 με την εφαρμογή διαδοχικών προγραμμάτων σταθεροποίησης, θα ήταν πραγματική εάν είχε συνοδευθεί με την επίλυση των διαρθρωτικών προβλημάτων και τη διερεύνηση της παραγωγικής υποδομής ώστε να εξασφαλιστεί σταθερή ανάπτυξη και δημιουργία νέων μόνιμων θέσεων εργασίας. Επιπλέον θα είχε εξασφαλιστεί η διατηρησιμότητα των οικονομικών δεικτών που έχουν επιτευχθεί και δίκαιη κατανομή του κόστους επίτευξης της σύγκλισης μεταξύ των εισοδηματικών ομάδων. (Krugman, 2009).

¹ Θα πρέπει να σημειωθεί ότι κατά την περίοδο 1967 - 1974, ακόμη κι αν είχε επιτευχθεί κάποια οικονομική ανάπτυξη, αυτή ήταν μη ορθολογική και τα αποτελέσματά της υπολείπονται των αρνητικών κοινωνικών κι οικονομικών συνεπειών της κατάρτησης των δημοκρατικών θεσμών και διαδικασιών.

1.2. Τρέχουσες εξελίξεις στον Διεθνή και Ευρωπαϊκό Χώρο

Η υποχώρηση του διεθνούς εμπορίου το 2000 (από 12,4% σε -0,2%) οδήγησε στη μείωση των επενδύσεων παγίου κεφαλαίου των προηγμένων οικονομιών, με συνέπεια την πτώση του ρυθμού (2,5% αντί 4,7%) αύξησης της παγκόσμιας οικονομικής δραστηριότητας το 2001 (Αγαπητός, 2006). Η εξέλιξη αυτή ήταν συνέπεια της τρομοκρατικής επίθεσης στις Η.Π.Α και άρχισε κάποια ομαλοποίηση από το 2002 η οποία είχε οδηγήσει, πριν από την εισβολή στο Ιράκ, στην πρόβλεψη ότι ο ρυθμός ανάπτυξης της παγκόσμιας οικονομίας θα κινηθεί γύρω στο 2,8%. Ο ρυθμός αυτός προέρχεται κυρίως από τις αναπτυσσόμενες οικονομίες (Αφρική και Ασία), ενώ οι οικονομίες της Ιαπωνίας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης προβλέπεται να παρουσιάσουν σημαντική κάμψη. (Blanchard, 2012).

Τα τελευταία χρόνια και πιο συγκεκριμένα ειδικότερα μετά από την αλλαγή του νομίσματος της χώρας μας σε ευρώ, ο τομέας της μεταποίησης και αναλυτικότερα όσον αφορά σε βιομηχανίες οι οποίες εμφανίζουν υψηλή εξάρτηση από τον παραγωγικό συντελεστή εργασία, παρουσίασε σημαντική ύφεση. Ακόμα και σε προϊόντα που έχουν αυξημένη διεθνή ζήτηση και συνεπώς η παραγωγή τους έχει ανάπτυξη, η Ελλάδα δεν είναι ανταγωνιστική και η εγχώρια ζήτηση καλύπτεται αποκλειστικά με εισαγωγές (Krugman, 2009).

Ουσιαστικά η Ελλάδα φαίνεται να εξειδικεύεται στην παραγωγή προϊόντων που δεν μπορούν εύκολα να παραχθούν στις χώρες του εξωτερικού και απόρροια αυτού είναι το γεγονός πως αντιμετωπίζουν περιορισμένο ανταγωνισμό από το εξωτερικό. Τέτοιες εγχώριες βιομηχανίες τροφίμων είναι για παράδειγμα οι βιομηχανίες γάλακτος που ενώ έχουν σημαντικό μερίδιο στην εγχώρια αγορά έχουν πολύ μικρό μερίδιο στην αγορά του διεθνώς εμπορεύσιμου διατηρημένου γάλακτος.

Σήμερα, η διεθνοποίηση και η εξαγωγική δραστηριότητα είναι ένα από τα σημαντικότερα τμήματα της μακροπρόθεσμης στρατηγικής των επιχειρήσεων. Πιο συγκεκριμένα, αποτελεί γεγονός πως είναι ένας από τους κυριότερους παράγοντες ανάπτυξης και απόκτησης ανταγωνιστικού πλεονεκτήματος για τις επιχειρήσεις. Παρά το γεγονός αυτό μόνο το 8% των μικρομεσαίων επιχειρήσεων της ΕΕ εξάγει στις διεθνείς αγορές.

Η προβλεπόμενη ομαλοποίηση της αμερικανικής οικονομίας (περιορισμένη διάρκεια και ένταση της ύφεσης) βασίζεται κυρίως στην αντίστασή της στις διαταραχές, η οποία έχει επιτευχθεί με τις διαρθρωτικές αλλαγές των τελευταίων ετών. Η πρόβλεψη όμως αυτή ανατράπηκε με την αναγγελία και την πραγματοποίηση των πολεμικών επιχειρήσεων στο Ιράκ τον Απρίλιο του 2003. (Krugman, 2009).

Η κάμψη της οικονομικής δραστηριότητας των αναπτυσσόμενων χωρών σε συνδυασμό με την αυστηρή νομισματική πολιτική και την πτώση της τιμής του αργού πετρελαίου (2001) είχε ως αποτέλεσμα την πτώση των τιμών των βασικών εμπορευμάτων.

Η παγκοσμιοποίηση των οικονομιών και η απελευθέρωση των αγορών (χρήματος - κεφαλαίου) ενίσχυσαν το βαθμό αλληλεξάρτησης των οικονομιών και μετάδοσης των οικονομικών διακυμάνσεων σε διεθνές επίπεδο. (Rodrik, 1998)

Η πτωτική τάση των επενδύσεων και της ιδιωτικής κατανάλωσης είχε ως συνέπεια την πτώση της απασχόλησης και την αύξηση της ανεργίας. Παράλληλα, για την ανακοπή αυτής της πτωτικής πορείας πολλές χώρες προχώρησαν στη μείωση των επιτοκίων (ΗΠΑ, Αγγλία, Ιαπωνία, Ε.Ε.), η οποία οδήγησε στα επίπεδα των επιτοκίων του 1960. (Blanchard, 2012)

Η εξέλιξη της διεθνούς οικονομικής δραστηριότητας αναπόφευκτα επηρεάζει και τη δημοσιονομική κατάσταση, με συνέπεια να ενισχύονται τα δημοσιονομικά ελλείμματα ή να περιορίζονται τα δημοσιονομικά πλεονάσματα. (Blanchard, 2012)

Αξιοσημείωτη είναι η πορεία της Ιαπωνικής οικονομίας, η οποία επιδεινώνεται με πτωτική τάση οικονομικής ανάπτυξης που πλησιάζει το μηδέν. Αυτό οφείλεται στην έντονη μείωση των εξαγωγών, ιδίως προϊόντων πληροφορικής. Για την αντιμετώπιση της ύφεσης η Ιαπωνική κυβέρνηση εφαρμόζει αναπτυξιακή νομισματική (μηδενισμό επιτοκίων και μείωση αναπροεξοφλητικού τόκου) και δημοσιονομική πολιτική (διαρθρωτικά μέτρα).

Οι υποψήφιες χώρες για ένταξη στην Ε.Ε. εμφανίζουν σταθερή προσπάθεια σύγκλισης των οικονομιών τους, σύμφωνα με τα κριτήρια που έχει θέσει η Ευρωπαϊκή Επιτροπή. Οι Βαλκανικές, εξάλλου, χώρες παρουσιάζουν σταθερό και υψηλό ρυθμό ανάπτυξης, ο οποίος φθάνει ακόμη και στο 7%.

Οι διεθνείς εξελίξεις έχουν επηρεάσει αρνητικά τις Ασιατικές οικονομίες στις οποίες παρατηρείται πτωτική τάση στις εξαγωγές αγαθών (πληροφορικής και τηλεπικοινωνιών) κι υπηρεσιών (τουρισμός).

Οι διεθνείς αυτές εξελίξεις έχουν επηρεάσει σημαντικά τις αγορές συναλλάγματος, δηλαδή τις συναλλαγματικές ισοτιμίες του ευρώ έναντι του δολαρίου, αλλά και γενικότερα τις διμερείς ισοτιμίες του ευρώ έναντι άλλων σημαντικών νομισμάτων (γεν, λίρα Αγγλίας). Το ευρώ ανατιμήθηκε έναντι του δολαρίου εξαιτίας της 11ης Σεπτεμβρίου του 2001 και του πολέμου στο Ιράκ και έναντι του γεν εξαιτίας της ύφεσης που παρουσιάζει η Ιαπωνική οικονομία. (Blanchard, 2012)

Το μερίδιο, εξάλλου, των νεοεκδιδόμενων χρεογράφων σε ευρώ αυξήθηκε το 2001 (από 58% σε 78%) εξαιτίας της αβεβαιότητας που χαρακτήρισε την Αμερικανική οικονομία και της σταθερότητας του ευρώ (Krugman, 2009). Η αβεβαιότητα αυτή συνέβαλε στη μετακίνηση κεφαλαίων προς ασφαλέστερες τοποθετήσεις (αγορά ομολόγων) και μείωση μακροπρόθεσμων επιτοκίων, ενώ παράλληλα παρατηρήθηκε διεθνής χρηματιστηριακή κρίση, η οποία άρχισε να μετριάζεται το 2002. Η κρίση αυτή οφείλεται κυρίως στη σταδιακή εκτόνωση της κερδοσκοπικής υπερτίμησης των μετοχών των εταιρειών της νέας οικονομίας (τηλεπικοινωνίας, διαδίκτυο, ηλεκτρονικό εμπόριο), στην τρομοκρατική επίθεση εναντίον των ΗΠΑ και στην παράταση της ύφεσης της Ιαπωνικής οικονομίας. (Blanchard, 2012)

Στο χώρο της Ευρωπαϊκής Ένωσης υπήρξε σημαντική πρόοδος στις διαπραγματεύσεις με τις υποψήφιες νέες χώρες (συνθήκη Νίκαιας), στο νέο γύρο πολυμερών εμπορικών διαπραγματεύσεων, στη θέσπιση στρατηγικής αειφόρου ανάπτυξης και στη δημιουργία ενός ενιαίου Ευρωπαϊκού νομισματικού χώρου και κοινού Ευρωπαϊκού χώρου ελευθερίας, δικαιοσύνης, ασφάλειας.

Το Ευρωπαϊκό συμβούλιο της Στοκχόλμης (Ιούνιος 2001) ασχολήθηκε με την ποσοτική - ποιοτική βελτίωση της απασχόλησης κι ορίστηκαν οι κατευθυντήριες γραμμές για βιώσιμη οικονομική μεγέθυνση, βιώσιμα συνταξιοδοτικά συστήματα και δημιουργία σταθερού μακροοικονομικού περιβάλλοντος, ώστε να εξασφαλιστεί η ικανοποίηση των αναγκών της σημερινής γενεάς χωρίς να διακυβεύεται εκείνη των μελλοντικών γενεών. Το Ευρωπαϊκό συμβούλιο του Σεπτεμβρίου του 2001 (Βέλγιο) ασχολήθηκε με μέτρα αντιμετώπισης της διεθνούς τρομοκρατίας και την ασφάλεια των αεροπορικών μεταφορών, ενώ το 2003 (Μάρτιο και Απρίλιο) προσπάθησε να ισορροπήσει τις σχέσεις Ε.Ε. ΗΠΑ, οι οποίες διαταράχθηκαν από τον πόλεμο του Ιράκ.

1.3. Οι προοπτικές για την Ελληνική οικονομία

Η ουσιαστική συμμετοχή της χώρας στην ενιαία Ευρωπαϊκή αγορά (1992) και η εφαρμογή της οικονομικής πολιτικής που καθόρισε η συνθήκη του Μάαστριχτ σε συνδυασμό με την ενεργό συμμετοχή της στην οικονομική και νομισματική ένωση (2001) αποτελούν τα βασικά κομβικά σημεία της πορείας της Ελληνικής οικονομίας κατά τη δεκαετία 2000–2010. (Blanchard, 2012)

Η επίτευξη των ονομαστικών στόχων σταδιακά θα οδηγήσει αναπόφευκτα στην πραγματική σύγκλιση και την ανάπτυξη της οικονομίας. Η εξέλιξη αυτή βασίστηκε στην υλοποίηση διαδοχικών προγραμμάτων σταθεροποίησης, τα οποία πολλές φορές εμπεριέχουν σκληρές πολιτικές, ιδίως για τη διαμόρφωση της αμοιβής από προσωπική εργασία. Το τελευταίο πρόγραμμα σύγκλισης καλύπτει την περίοδο 2002 - 2006 και η υλοποίησή του είναι κρίσιμη για το μέλλον της Ελληνικής οικονομίας. Το πρόγραμμα αυτό ακολουθεί τους γενικούς προσανατολισμούς της κοινοτικής οικονομικής πολιτικής και τους μεσοπρόθεσμους στόχους της συμφώνου σταθερότητας και ανάπτυξης της Ε.Ε. Βασικός στόχος αυτού του προγράμματος είναι η βελτίωση της λειτουργίας των αγορών (αγαθών και συντελεστών παραγωγής) προκειμένου να ενισχυθεί η ανταγωνιστικότητα της οικονομίας. (Αγαπητός, 2006)

Ειδικότερα η μακροοικονομική πολιτική της περιόδου αυτής θα επιδιώξει:

- ✓ ολοκλήρωση της διαδικασίας της πραγματικής σύγκλισης της Ελληνικής οικονομίας,
- ✓ ομαλή λειτουργία του κοινού νομίσματος με παράλληλη εξασφάλιση της διατηρησιμότητας των επιτευχθέντων στόχων,
- ✓ βελτίωση της ανταγωνιστικότητας των Ελληνικών προϊόντων,
- ✓ νομισματική σταθερότητα και ενίσχυση της απασχόλησης. (Abel et al., 2011)

Αναλυτικότερα, σύμφωνα με το επικαιροποιημένο πρόγραμμα σύγκλισης για την περίοδο 2002 - 2006 προβλέπονταν ρυθμός ανάπτυξης 3,6% έως 4,1%. Αυτό επρόκειτο να επιτευχθεί με την αύξηση των επενδύσεων (άνω του 7%) και της απασχόλησης (1,2%) και τον περιορισμό του δημοσιονομικού ελλείμματος (Blanchard, 2012). Οι εξελίξεις ήταν συμβατές με την προβλεπόμενη διεθνή συγκυρία για την ίδια περίοδο. Ο πληθωρισμός για την τριετία 2003 - 2006 αναμένονταν να κυμανθεί γύρω στο 3% με τη βοήθεια της κατάλληλης πολιτικής ζήτησης και προσφοράς και εφόσον το επιτρέψουν οι εξελίξεις των τιμών των καυσίμων. Σημαντικό ρόλο αναμένονταν να παίξει η συστηματική πλέον μείωση των επιτοκίων καταθέσεων (τόκοι καταθέσεων) και χορηγήσεων (μείωση κόστους κεφαλαίου), τόσο στην ενίσχυση των επενδύσεων όσο και στη μείωση των τόκων του δημοσίου χρέους. Το τελευταίο θα επηρέαζε ευνοϊκά τον κρατικό

προϋπολογισμό και θα συνέβαλε στη μείωση του δημοσιονομικού ελλείμματος, *ceteris paribus*. (Αγαπητός, 2006)

Η εισοδηματική πολιτική κατά την περίοδο 2000 - 2006 ήταν και πάλι αντιπληθωριστική και από την πλευρά της κοινωνικής δικαιοσύνης θα έπρεπε να μην περιοριστεί μόνο στη συγκράτηση των μισθών αλλά και σ' εκείνη των υπολοίπων εισοδημάτων (ενοικίων, αμοιβών ελευθέρων επαγγελματιών, κερδών, χρηματοοικονομικών κερδών). Εάν αυτό δεν επιτευχθεί, το οποίο είναι και το πιθανότερο, η κατανομή του εισοδήματος θα χειροτέρευε σε βάρος των μισθωτών και συνταξιούχων. (Αγαπητός, 2006)

Οι μισθολογικές αυξήσεις στο δημόσιο τομέα προβλέπονταν στο 2% και, δεδομένου ότι οι συλλογικές συμβάσεις του ιδιωτικού τομέα επηρεάζονταν από τις αυξήσεις των δημοσίων υπαλλήλων, οι εργαζόμενοι στον ιδιωτικό τομέα θα έπρεπε να ακολουθήσουν τις ίδιες περίπτωσης μισθολογικές αυξήσεις.

Η πολιτική προσφοράς θα επικεντρωνόταν στην αύξηση της παραγωγικότητας, όπου οι πραγματικοί μισθοί θα ακολουθούσαν αυτή την αύξηση. Επίσης, είχε προγραμματιστεί απελευθέρωση των τομέων ενέργειας, τηλεπικοινωνιών και μεταφορών, η εκτέλεση σημαντικών έργων υποδομής και η προώθηση διαρθρωτικών αλλαγών. Η πολιτική αυτή θα οδηγούσε στη μείωση της ανεργίας και στη δυνατότητα υλοποίησης προγραμμάτων κατάρτισης όσων παραμείνουν άνεργοι.

Οι διαρθρωτικές αλλαγές απέβλεπαν στην ομαλή λειτουργία των επιμέρους αγορών (αγαθών, υπηρεσιών, εργασίας), η οποία είναι βασικό στοιχείο για την επιτυχή άσκηση της προγραμματιζόμενης μακροοικονομικής πολιτικής. Για την αγορά αγαθών προβλεπόταν ότι καμία επιχείρηση με αντικείμενο την παραγωγή αγαθών δεν θα βρισκόταν κάτω από κρατικό έλεγχο. Αναφορικά με την αγορά υπηρεσιών, για τις δημόσιες επιχειρήσεις (τηλεπικοινωνιών, ύδρευσης, ενέργειας, συγκοινωνίες και ταχυδρομικές υπηρεσίες, Ολυμπιακή Αεροπορία και τις τράπεζες) είχε δρομολογηθεί ιδιωτικοποίηση ή ριζική αναδιοργάνωση. Ιδιαίτερα για τις Τράπεζες είχε ολοκληρωθεί η πρώτη φάση των συγχωνεύσεων - εξαγορών με τη μερική ή πλήρη ιδιωτικοποίησή τους (ΕΤΒΑ, Εμπορική, Αγροτική).

Τέλος, προβλέπονταν αντιμετώπιση των διαρθρωτικών αδυναμιών που υπάρχουν στην αγορά εργασίας, με στόχο την ομαλή λειτουργία της και την αύξηση της απασχόλησης. Τα κυριότερα μέτρα αναφέρονταν στη βελτίωση της προσαρμοστικότητας και τον εκσυγχρονισμό του τρόπου εργασίας (καθιέρωση μερικής απασχόλησης, αποκέντρωση μισθολογικών διαπραγματεύσεων), την ποιοτική βελτίωση του εκπαιδευτικού συστήματος και της επαγγελματικής κατάρτισης (κέντρα προώθησης της απασχόλησης, νομιμοποίηση ιδιωτικών γραφείων συμβούλων εργασίας) και τη διευκόλυνση της εύρεσης εργασίας και αντίστοιχης προσφοράς και ζήτησης (κίνητρα στις επιχειρήσεις για αύξηση της απασχόλησης).

Παράλληλα, προβλέπονταν αναμόρφωση του κοινωνικοασφαλιστικού συστήματος ώστε να εξασφαλιστεί η βιωσιμότητα και κοινωνικότητα αυτού του συστήματος.

Κεντρικός άξονας όλων αυτών των πολιτικών ήταν η ενίσχυση της μακροχρόνιας ανταγωνιστικότητας της Ελληνικής οικονομίας για να μπορέσει να επιβιώσει στον Ευρωπαϊκό χώρο και γενικότερα στα πλαίσια της νέας οικονομίας και της παγκοσμιοποίησης. Άποψή μας, είναι ότι η χώρα μας είχε το συγκριτικό πλεονέκτημα και έπρεπε να δώσει έμφαση στο ανθρώπινο κεφάλαιο γιατί δεν πρέπει να μας διαφεύγει ότι η νέα οικονομία βασίζεται στις πνευματικές υποδομές και τη γνώση, ενώ η προηγούμενη έδινε μεγάλη σημασία στις φυσικές και κεφαλαιουχικές υποδομές. Έχει γίνει πλέον γενικά αποδεκτό ότι ο πολιτισμός, οι τέχνες και η πολυπολιτισμικότητα της παιδείας έχουν υψηλή οικονομική απόδοση και αποτελούν τους νέους τομείς οικονομικής δραστηριότητας, αφού είναι απαραίτητες βάσεις για την ανάπτυξη νέων τεχνολογιών και το σχεδιάσμά νέων βιομηχανικών προϊόντων (Abel et al., 2011).

Πολύ σημαντικό στοιχείο, βάσει και των προαναφερθέντων, ήταν η αναφορά των εμποδίων που οι μεταποιητικές επιχειρήσεις αντιμετώπιζαν στη λειτουργία τους. Παρακάτω γίνεται αναλυτική αναφορά στα εμπόδια και στα αντικίνητρα στην άσκηση επιχειρηματικής δραστηριότητας στον τομέα της μεταποίησης γενικά, καθώς υπάρχουν οριζόντια ζητήματα, ανεξαρτήτως κλάδων, που αγγίζουν σχεδόν το σύνολο των μεταποιητικών δραστηριοτήτων (π.χ. ζητήματα αδειοδοτήσεων).

Επιπλέον, προχωρούμε στην καταγραφή των προβλημάτων των μεταποιητικών κλάδων που δεν ανήκουν στους πλέον ανταγωνιστικούς και αναπτυσσόμενους. Ωστόσο, στην ανάλυση περιγράφονται συγκεκριμένες παρεμβάσεις ενίσχυσης κλάδων δραστηριοτήτων της μεταποίησης. Οι προτάσεις σχετίζονται με διάφορα επίπεδα, όπως ρυθμιστικές παρεμβάσεις και πρωτοβουλίες από την πλευρά του κράτους, εξειδικευμένα χρηματοδοτικά εργαλεία για την παροχή ισχυρών κινήτρων και τη διαμόρφωση του πλέον κατάλληλου επενδυτικού περιβάλλοντος, ούτως ώστε να διευκολυνθεί περαιτέρω η ανάπτυξη της ανταγωνιστικότητας στους συγκεκριμένους κλάδους και στον ευρύτερο τομέα η αλυσίδα αξίας που αυτοί υπάγονται.

Αναλυτικότερα:

Όσον αφορά σε κλαδικό επίπεδο, η παραγωγή χημικών ουσιών και προϊόντων, η παραγωγή φαρμακευτικών σκευασμάτων και βασικών φαρμακευτικών προϊόντων και η παραγωγή βασικών μετάλλων παρουσιάζουν την υψηλότερη μέση ετήσια άνοδο στην ακαθάριστη προστιθέμενη αξία του παραγόμενου προϊόντος στη μεταποίηση την περίοδο 2000 - 2010. Ωστόσο σε όρους συμβολής στη μεταποιητική παραγωγή, ο κλάδος της βιομηχανίας τροφίμων, ποτοποιίας και παραγωγής προϊόντων καπνού κατέχει σταθερά το υψηλότερο μερίδιο σε αυτό το χρονικό διάστημα και ακολουθούν η παραγωγή βασικών φαρμακευτικών

προϊόντων και φαρμακευτικών σκευασμάτων καθώς και η παραγωγή βασικών μετάλλων. (Βεντούρης Ν., Βασιλειάδης Μ., Βλάχου Π., Τσακανίκας Α., 2012)

Κατά τη διάρκεια των ετών 2000 - 2010, σε όρους βιομηχανικής παραγωγής, η μεταποίηση καταγράφει την περίοδο 2000 - 2010, μέσο ετήσιο ρυθμό μείωσης 2,5%, με σημαντική επιδείνωση την τελευταία τριετία (ΜΕΡΜ: 2000 - 2007: 1,2% και 2008 - 2010: 8,2%). Η ταχύτερη άνοδος βιομηχανικής παραγωγής σε όλη την περίοδο σημειώθηκε στην παραγωγή φαρμακευτικών σκευασμάτων (ρυθμός 12,9% ανά έτος, κατά μέσο όρο) και ακολουθούν με αρκετά χαμηλότερες όμως επιδόσεις (κάτω του 1,5%) η παραγωγή λοιπών χημικών προϊόντων και η κατασκευή αμαξωμάτων για μηχανοκίνητα οχήματα, κατασκευή ρυμουλκούμενων κ.λπ. Ακόμα και μετά το ξέσπασμα της χρηματοπιστωτικής κρίσης, ο πρώτος κλάδος εξακολουθεί να εμφανίζει σθεναρές αντιστάσεις (αύξηση κατά 10%), ενώ θετική πορεία εμφανίζει η παραγωγή προϊόντων διύλισης πετρελαίου. (Βεντούρης Ν., Βασιλειάδης Μ., Βλάχου Π., Τσακανίκας Α., 2012)

Η μεταποίηση, σε όρους απασχόλησης, ειδικά στην τελευταία τριετία, συγκαταλέγεται στους τομείς με τη μεγαλύτερη μείωση. Πιο συγκεκριμένα, η μείωση της απασχόλησης ήταν 6,6% κατά μέσο όρο την περίοδο 2008 - 2010, έναντι 1,9% στο σύνολο της οικονομίας. Η εξέλιξη αυτή εντάσσεται στη μακροχρόνια διαδικασία αποβιομηχάνισης της Ελληνικής οικονομίας που έχει ξεκινήσει από τη δεκαετία του 80' και έχει οδηγήσει τη μεταποίηση σε μερίδιο της τάξης του 10,7% το 2010. (Βεντούρης Ν., Βασιλειάδης Μ., Βλάχου Π., Τσακανίκας Α., 2012)

Στην παραγωγή κλωστοϋφαντουργικών υλών σημειώνεται η πιο ισχυρή υποχώρηση της απασχόλησης την περίοδο της κρίσης (2008 - 2010) (32% κατά μέσο ετήσιο ρυθμό), ενώ στον αντίποδα, ανοδικά κινήθηκε η απασχόληση στην παραγωγή οπτάνθρακα και προϊόντων διύλισης πετρελαίου (ΜΕΡΜ 9,6%), στη βιομηχανία τροφίμων (ΜΕΡΜ 4,6%), στην παραγωγή βασικών φαρμακευτικών προϊόντων και σκευασμάτων (ΜΕΡΜ 4,3%) και στην παραγωγή ρυμουλκούμενων οχημάτων (ΜΕΡΜ 4,1%). Οι αλλαγές αυτές δεν έχουν μεταβάλει πάντως σημαντικά τα σχετικά μερίδια με εξαίρεση τη βιομηχανία τροφίμων, όπου παρατηρήθηκε σημαντική ενίσχυση του μεριδίου της απασχόλησης στο 25% του συνόλου των απασχολούμενων στη μεταποίηση, διατηρώντας πάντα στην πρώτη θέση κατάταξης. Σε επιμέρους κλάδους, αξιοσημείωτη άνοδος της απασχόλησης παρατηρήθηκε στην κατασκευή ηλεκτρονικών ειδών ευρείας κατανάλωσης και κατασκευής οπτικών οργάνων και φωτογραφικού εξοπλισμού.

Την περίοδο 2000 - 2010, ο τομέας της μεταποίησης αναπτύχθηκε, σε όρους ακαθάριστης προστιθέμενης αξίας παραγωγής, με μέσο ετήσιο ρυθμό χαμηλότερο σε σχέση με τον αντίστοιχο ρυθμό μεταβολής της συνολικής εγχώριας οικονομικής δραστηριότητας (μόλις +0,1%, έναντι +2,2%) Μάλιστα ιδιαίτερα μετά το 2008, ο τομέας κατέγραψε σημαντική συρρίκνωση, της τάξης

του 1,7%, ως αποτέλεσμα της παγκόσμιας χρηματοπιστωτικής κρίσης. Αποτέλεσμα ήταν η μείωση του μεριδίου του στο εγχώριο προϊόν κατά 3 εκατοστιαίες μονάδες στη διάρκεια της περιόδου 2000 - 2010 και η διαμόρφωσή του στο 8,7% στο τέλος αυτής. (Βεντούρης Ν., Βασιλειάδης Μ., Βλάχου Π., Τσακανίκας Α., 2012)

Οι κλάδοι οι οποίοι παρουσίαζαν προβλήματα και πριν την κρίση είναι και αυτοί όπου επηρεάζονται περισσότερο και μετά. Εξαίρεση σε αυτή τη γενική τάση συνιστά η πορεία των υποκλάδων παραγωγής άλλων οργανικών βασικών χημικών ουσιών και κατασκευής άλλων μεταλλικών προϊόντων που καταγράφουν αξιοσημείωτη μέση ετήσια άνοδο μετά το ξέσπασμα της κρίσης, όπως και η παραγωγή αλουμινίου και η επισκευή μηχανημάτων, αν και οι αντίστοιχοι διψήφιοι κλάδοι εμφανίζουν αρνητικές επιδόσεις. Γενικά δεν σημειώνονται σημαντικές διαφοροποιήσεις προ και κατά τη διάρκεια της κρίσης όσον αφορά την κατάταξη των κλάδων.

Ο μεταποιητικός τομέας στο σύνολό του, αναφορικά με το πραγματικό μοναδιαίο κόστος εργασίας, παρουσίασε μια από τις μεγαλύτερες αυξήσεις την περίοδο 2000 - 2008 στην Ελλάδα (αύξηση κατά 13% την περίοδο 2000 - 2007 έναντι μείωσης 1% στην ΕΕ). Μετά το 2008, οι περισσότερες χώρες της ΕΕ ξεκίνησαν μια διαδικασία αναπροσαρμογής του κόστους εργασίας, όμως τα στοιχεία δείχνουν ότι παρά την ύφεση, η Ελλάδα εξακολουθεί να καταγραφεί αύξηση στο ανά μονάδα κόστος εργασίας (έστω οριακά, κατά 1%) όταν στις περισσότερες χώρες της ΕΕ σημειώνεται μείωση.

Αναφορικά με τις τιμές παραγωγού εξωτερικής και εγχώριας αγοράς, για την αξιόπιστη σύγκριση των επιδόσεων πρέπει να συνεξετάζεται στην εσωτερική αγορά για κάθε κλάδο και η πορεία του Δείκτη Τιμών Εισαγωγών, καθώς ειδικά στις περιπτώσεις όπου τα εισαγόμενα προϊόντα κατέχουν υψηλό μερίδιο επί των πωλήσεων, είναι πιθανό οι τιμές των παραγόμενων στην Ελλάδα ομογενών προϊόντων να επηρεάζονται ή/και να ακολουθούν την τάση των διεθνών τιμών. Αντιστοίχως, στις εκτός Ελλάδας αγορές, πρέπει να συνεκτιμάται η δυναμική των τιμών για τα ίδια προϊόντα που έχει διαμορφωθεί στις χώρες της ΕΕ, αφού τα προϊόντα τους αποτελούν βασικούς ανταγωνιστές των Ελληνικών προϊόντων και είναι πιθανό να επηρεάζουν αντίστοιχα και τις τιμές των εγχώριων εξαγωγών. (Βεντούρης Ν., Βασιλειάδης Μ., Βλάχου Π., Τσακανίκας Α., 2012)

Βάσει των προαναφερθέντων, οι κλάδοι των καλωδιώσεων, σωλήνων αγωγών με καθορισμένη μορφή, τα προϊόντα μύλων - δημητριακών, οι παρασκευασμένες ζωοτροφές, η διύλιση πετρελαίου και τα βασικά πολύτιμα μέταλλα εμφανίζουν διαχρονικά ισχυρή ζήτηση από το εξωτερικό κατά την περίοδο 2005 - 2010. Οι περισσότεροι από αυτούς μάλιστα διατηρούν τη δυναμική τους και κατά την τριετία 2008 - 2010. (Βεντούρης Ν., Βασιλειάδης Μ., Βλάχου Π., Τσακανίκας Α., 2012)

Από το 2005 μέχρι και το 2010, αντίθετα στους κλάδους των τροφίμων και της κλωστοϋφαντουργίας – ένδυσης, παρουσιάστηκε η εντονότερη εξασθένηση της εξωτερικής ζήτησης. Ειδικά κατά την περίοδο 2008 – 2010 την ισχυρότερη πτώση τιμών εξωτερικής αγοράς, σημειώνουν η παραγωγή διατηρημένου κρέατος και τα φυτικά - ζωικά έλαια και λίπη, που παρουσίασαν άλλωστε παρόμοιες τάσεις στην περίοδο 2005 - 2010 συνολικά. Σε γενικές γραμμές, οι κλάδοι των τροφίμων πρωτοστατούν στην πτώση τιμών παραγωγού εξωτερικής αγοράς μετά το 2008.

Κατά την περίοδο 2000 - 2010, αναφορικά με τις τιμές παραγωγού εσωτερικής αγοράς, την εντονότερη αύξηση τιμών, σημειώνουν ως επί το πλείστον κλάδοι το προϊόν των οποίων χρησιμοποιείται σε κατασκευαστικές δραστηριότητες, λόγω προφανώς της ταχείας ανάπτυξης του κατασκευαστικού κλάδου, από το 2000 έως το 2007. Μετά το 2008, τη μεγαλύτερη αύξηση τιμών παρουσιάζουν η κατασκευή κοσμημάτων, πολύτιμων αντικειμένων και συναφών ειδών, γεγονός που ενδεχομένως αντανακλά την αναζήτηση ασφαλέστερων επενδύσεων μετά την εκδήλωση της διεθνούς χρηματοπιστωτικής κρίσης.

Σε όρους εξαγωγών, οι κλάδοι της παραγωγής προϊόντων διύλισης πετρελαίου, της παραγωγής βασικών πολύτιμων μετάλλων & άλλων μη σιδηρούχων μετάλλων και παραγωγής φαρμακευτικών προϊόντων κατέχουν διαχρονικά τα μεγαλύτερα μερίδια στις μεταποιητικές εξαγωγές. Οι περισσότεροι κλάδοι με τα υψηλότερα μερίδια εξαγωγών βελτίωσαν τη θέση τους το 2010 σε σχέση με το 2005, ενώ το μερίδιο του φαρμακευτικού κλάδου υποχώρησε ελαφρά σε σχέση με την περίοδο πριν την κρίση.

Στους περισσότερους κλάδους με τα χαμηλότερα μερίδια εξαγωγών στο σύνολο της μεταποίησης παρατηρήθηκε επιδείνωση το 2010 σε σχέση με το 2005. Μεγάλη υποχώρηση στο εξαγωγικό της μερίδιο σημείωσε στην κατασκευή δερμάτινων ενδυμάτων. Οι περισσότεροι πάντως τριψήφιοι μεταποιητικοί κλάδοι με την ταχύτερη πτώση τιμών εγχώρια υπάγονται στην Παραγωγή κλωστοϋφαντουργικών υλών, αντανακλώντας τη σημαντική όξυνση του ανταγωνισμού μετά την κατάργηση των περιορισμών στις εισαγωγές στην ΕΕ, κυρίως από τις χώρες της Ασίας. Σε έντονα πτωτική τροχιά, για παρόμοιους λόγους, κινούνται και οι τιμές σε κλάδους της ένδυσης. Ωστόσο η εντονότερη υποχώρηση τιμών σημειώνεται στην παραγωγή ζάχαρης, τουλάχιστον μέχρι το 2010, μιας και έκτοτε η πορεία είναι ανοδική.

Την περίοδο 2008 - 2010, η δυναμική των εξαγωγών στην πλειοψηφία των κλάδων μετριάστηκε, ως αποτέλεσμα της υποχώρησης του διεθνούς εμπορίου. Μεταξύ των κλάδων που γενικά σημείωσαν αύξηση στις εξαγωγές τους την περίοδο 2000 - 2010, τη μεγαλύτερη υποχώρηση την πιο πρόσφατη περίοδο παρουσίασε η παραγωγή προϊόντων οπτανθρακοποίησης, διατηρώντας ωστόσο τον υψηλότερο ρυθμό αύξησης την πρόσφατη δεκαετία. Η παραγωγή οικοδομικών υλικών παρουσιάζει διαχρονικά εμπορικά πλεονάσματα όπως και η

επεξεργασία - συντήρηση φρούτων και λαχανικών. (Βεντούρης Ν., Βασιλειάδης Μ., Βλάχου Π., Τσακανίκας Α., 2012)

Αναφορικά με το τεχνολογικό περιεχόμενο των εξαγωγικών μεταποιητικών προϊόντων, η Ελλάδα παρουσιάζει τεχνολογικό έλλειμμα σε σχέση με την ΕΕ, παρά το γεγονός ότι έχει σημειωθεί μικρή βελτίωση στο εξαγωγικό μίγμα. Η αιτία για αυτή την υστέρηση δεν μπορεί παρά να αποδοθεί στις φτωχές επενδύσεις σε Ε&Α, καθώς τόσο η ένταση σε Ε&Α όσο και αντίστοιχα το ποσοστό των εργαζομένων σε Ε&Α κυμαίνονται σε πολύ χαμηλό επίπεδο. Τις υψηλότερες επιδόσεις στους δείκτες αυτούς παρουσιάζουν: η κατασκευή ραδιοτηλεοπτικού εξοπλισμού και επικοινωνιών και η κατασκευή χημικών προϊόντων. Από την άλλη πλευρά, σε όρους αιτήσεων για πατέντες, αναδεικνύονται και άλλοι κλάδοι όπως η κατασκευή μηχανολογικού εξοπλισμού, Η/Υ, ιατρικών οργάνων και ακριβείας, η βιομηχανία τροφίμων και ποτών και η κατασκευή προϊόντων από μη μεταλλικά ορυκτά. Ωστόσο, οι αιτήσεις και σε αυτούς τους κλάδους είναι ελάχιστες στον αριθμό και απέχουν πολύ από κάθε σύγκριση με το Ευρωπαϊκό περιβάλλον. (Βεντούρης Ν., Βασιλειάδης Μ., Βλάχου Π., Τσακανίκας Α., 2012)

Την περίοδο 2005 - 2009, στα χρηματοοικονομικά χαρακτηριστικά της μεταποίησης, το επίπεδο ρευστότητας κρίνεται ικανοποιητικό κατά μέσο όρο, ενώ παράλληλα διατηρείται η κερδοφόρα εικόνα του τομέα. Συγχρόνως, διαπιστώνεται σταδιακή αύξηση του δανεισμού ως πηγή άντλησης πόρων. Ωστόσο, στην διετία 2008 - 2009, παρατηρείται επιδείνωση όλων των αριθμοδεικτών στο σύνολο της μεταποίησης. Το καθαρό περιθώριο κέρδους υποχωρεί αρκετά, ενώ πλέον αξιοποιούνται λιγότερο αποδοτικά τα περιουσιακά στοιχεία και τα ίδια κεφάλαια για την πραγματοποίηση κερδών, γεγονός που επηρεάζεται αρκετά και από την υποχώρηση των συνολικών καθαρών κερδών της μεταποίησης. (Βεντούρης Ν., Βασιλειάδης Μ., Βλάχου Π., Τσακανίκας Α., 2012)

Η παραγωγή τσιμέντου, ασβέστη και γύψου, η κατασκευή ατμογεννητριών, η ανακύκλωση μεταλλικών απορριμμάτων και η κατασκευή οικιακών συσκευών είναι οι υποκλάδοι με τις καλύτερες επιδόσεις των εξεταζόμενων αριθμοδεικτών την περίοδο 2005 - 2009. Μάλιστα, ειδικότερα την διετία 2008 - 2009 οι υποκλάδοι που φαίνεται να ανθίστανται στην κρίση περισσότερο είναι η κατασκευή ατμογεννητριών και η κατασκευή ελαστικών προϊόντων. Αναφορικά με την κερδοφορία, η καπνοβιομηχανία και η ποτοποιία φαίνεται επίσης να αντέχουν και συνεχίζουν να διατηρούν υψηλά περιθώρια κέρδους. (Βεντούρης Ν., Βασιλειάδης Μ., Βλάχου Π., Τσακανίκας Α., 2012)

Κεφάλαιο 2^ο

Μέθοδοι Διεθνούς Εμπορίου και Διενέργεια Εισαγωγών – Εξαγωγών

Οι διαδικασίες της προώθησης του διεθνούς εμπορίου εντάσσονται στο πλαίσιο των ευρύτερων στόχων της Ευρωπαϊκής Κοινότητας αναφορικά με την συνεργασία και την ανάπτυξη, όπως είναι η οικονομική και κοινωνική ανάπτυξη, ο αγώνας για την καταπολέμηση της φτώχειας, και πιο συγκεκριμένα, η προοδευτική ένταξη των αναπτυσσόμενων χωρών στην παγκόσμια οικονομία και την διεξαγωγή εμπορίου. Το εμπόριο έχει την δυνατότητα ουσιαστικά να παίξει ένα σημαντικό ρόλο στη δημιουργία του πλούτου και κατά συνέπεια στην ανάπτυξη των κρατών (Βαμβούκας, 2004).

Γενικότερα, η έννοια του διεθνούς εμπορίου, χρησιμοποιείται σε διάφορες εμπορικές συναλλαγές που στόχο έχουν την ενίσχυση της οικονομικής θέσης παραγωγών και ιδιοκτητών μιας μικρής κλίμακας ώστε να εξασφαλιστεί ότι δεν θα τεθούν στο περιθώριο της παγκόσμιας οικονομίας. Σχετίζεται βέβαια με τις αναπτυσσόμενες χώρες και αποτελείται ουσιαστικά από δύο σημαντικές βασικές πτυχές:

- τη βελτίωση των κοινωνικών συνθηκών ιδίως των υπαλλήλων λόγω έλλειψης αναπτυγμένων δομών των κοινωνικών υπηρεσιών και της εκπροσώπησης στην εργασία (συνδικαλιστική εκπροσώπηση)
- την εξασφάλιση ότι οι παραγωγοί, συμπεριλαμβανομένων των υπαλλήλων, επωφελούνται κατά ένα εύλογο μέρος από το συνολικό κέρδος.

Στα πλαίσια της παρούσας εργασίας επιχειρούμε να παρουσιάσουμε τη σημαντικότητα και το ρόλο του Διεθνούς Εμπορίου στην ανάπτυξη μιας οικονομίας.

Προς τα τέλη της δεκαετίας του 1980, οι ποικίλες παραδοσιακές εμπορικές επιχειρήσεις εμπλέκονται περισσότερο στις πρωτοβουλίες του διεθνούς εμπορίου και τα προϊόντα διατίθενται στην αγορά σύμφωνα με τους παραδοσιακούς κανόνες. Με αυτή τη συγκεκριμένη προοπτική, έχουν εισαχθεί διάφορα συστήματα σήμανσης των προϊόντων ώστε να εξασφαλιστεί η γνησιότητά τους.

Εντοπίζεται η ύπαρξη πολλών σημάτων διεθνούς εμπορίου όπως είναι το «Fairtrade Mark» και με σκοπό για το καθένα να υπάρχει ένας οργανισμός πιστοποίησης ο οποίος θα επαληθεύει όλα τα στάδια της διαδικασίας παραγωγής ώστε να εξασφαλιστεί η συμφωνία του προϊόντος με τις αρχές του διεθνούς εμπορίου. Οι διάφοροι οργανισμοί πιστοποίησης που υπάρχουν, είναι

εκείνοι οι οποίοι καθορίζουν τα κριτήρια τα οποία θα πρέπει να τηρούνται ώστε να μπορεί ένα προϊόν να επωφεληθεί από τα σήματα του διεθνούς εμπορίου. Τα εν λόγω κριτήρια έχουν εναρμονιστεί επίσης σε ένα διεθνές επίπεδο. Όλα τα σήματα του διεθνούς εμπορίου ανήκουν στη FLO - Διεθνής Οργάνωση Σήμανσης Διεθνούς Εμπορίου η οποία εξασφαλίζει την εναρμόνιση σε επίπεδο Ευρωπαϊκής Ένωσης και σε διεθνές επίπεδο.

Οι παραγωγοί καθώς και οι εισαγωγείς, για τους οποίους έχει εξακριβωθεί ότι τηρούν τα κριτήρια του διεθνούς εμπορίου, είναι εγγεγραμμένοι σε διεθνή μητρώα τα οποία έχουν προβλεφθεί για το σκοπό αυτό. Τα προγράμματα σήμανσης στο πλαίσιο του διεθνούς εμπορίου χρηματοδοτούνται από τα δικαιώματα εγγραφής που πληρώνουν οι εισαγωγείς και από τα τέλη που καταβάλλουν οι έμποροι. Αυτά τα δικαιώματα και τα τέλη υπολογίζονται ανάλογα με τον κύκλο εργασιών και τον όγκο των πωλήσεων αντίστοιχα. (Αγιοσμυρνάκης, 2006)

Σήμερα βιώνουμε μια μέγιστη οικονομική κρίση, η οποία εξαπλώνεται και βαθαίνει συγχρόνως, στην παγκόσμια οικονομία. Αυτή η κρίση, σύμφωνα με μελέτες του ICC (Rethinking Trade Finance Survey) επηρεάζει συνολικά το εμπόριο, στο οποίο παρατηρείται μεγάλη πτώση, τόσο ως προς στον όγκο όσο και ως προς στην αξία των εμπορικών συναλλαγών. Η μειωμένη ρευστότητα των τραπεζών αλλά και η απροθυμία τους να αναλάβουν ρίσκο, κάθε άλλο παρά τόνώνει την εμπορική δραστηριότητα.

Βάσει έρευνας που διεξήγαγαν από κοινού το Διεθνές Νομισματικό Ταμείο και το Διεθνές Εμπορικό Επιμελητήριο τον Ιανουάριο 2012, η διεθνής ζήτηση για χρηματοδοτικά προϊόντα του Διεθνούς Εμπορίου έχει πέσει δραματικά. Ο περιορισμός είναι λιγότερο έντονος στις Ασιατικές χώρες και μεγαλύτερος στην Ευρώπη. Η πρόσφατη οικονομική κρίση έδειξε εξάλλου ότι οικονομικά γεγονότα τα οποία συνήθως παλαιότερα περιορίζονταν σε μια χώρα ή μπορούσαν να απομονωθούν, σήμερα πια έχουν συστημικές παγκόσμιες συνέπειες.

Στο συγκεκριμένο αβέβαιο περιβάλλον ο επιχειρηματίας που δραστηριοποιείται στο Διεθνές Εμπόριο, επικεντρώνεται συνήθως σε στοιχεία των διεθνών συναλλαγών του όπως η τιμή, η ποσότητα, η ποιότητα και ο χρόνος παράδοσης των εμπορευμάτων, ο τρόπος πληρωμής και συχνά υποτιμά τους κινδύνους που συνδέονται με το διεθνές περιβάλλον στο οποίο κινείται επιχειρηματικά.

Μια επαγγελματική προσέγγιση των διαδικασιών του Διεθνούς Εμπορίου μπορεί να εξασφαλίσει στα εμπλεκόμενα μέρη τον ασφαλέστερο τρόπο για να διαχειριστούν τους κινδύνους που αυτό υποκρύπτει.

Συμπερασματικά, ο διαφορετικός ρυθμός αλλά και το διαφορετικό επίπεδο οικονομικής ανάπτυξης που διακρίνει την κάθε χώρα καθώς και η έλλειψη μιας

νομοθεσίας, που να αφορά το διεθνές εμπόριο και να είναι παγκόσμια αποδεκτή, δημιούργησαν και συνεχίζουν να δημιουργούν πολλά προβλήματα στην διεξαγωγή των διαδικασιών του διεθνούς εμπορίου. Έπρεπε συνεπώς να αναπτυχθούν κάποιοι μηχανισμοί που να προστατεύουν τους συναλλασσόμενους σε μια διεθνή συναλλαγή αλλά και που θα ενισχύουν την αξιοπιστία τους. Τους συγκεκριμένους μηχανισμούς ανέπτυξε και προσφέρει στους συναλλασσόμενους το Διεθνές Τραπεζικό Σύστημα.

Όπως προκύπτει και από τις παραδοσιακές θεωρίες διεθνούς εμπορίου, η διεξαγωγή του ελεύθερου εμπορίου θεωρείται επωφελής για τις συναλλασσόμενες χώρες, αφού αυξάνεται σημαντικά η προσφερόμενη ποσότητα των προϊόντων και ταυτόχρονα μειώνεται η τιμή τους. Ως εκ τούτου, δεν δικαιολογείται η κρατική παρέμβαση στις εξωτερικές εμπορικές συναλλαγές κάθε χώρας.

Αξιοσημείωτο θεωρείται το γεγονός, πως σύμφωνα με τις Νέες Θεωρίες Διεθνούς Εμπορίου, η διεξαγωγή των διεθνών εμπορικών συναλλαγών δεν υπαγορεύεται μόνο από φυσικά πλεονεκτήματα, αλλά και από τις ιστορικές συνθήκες που επικρατούν στις μέρες μας. Με το συγκεκριμένο τρόπο, αναγνωρίζεται η δυνατότητα των κυβερνήσεων να δημιουργήσουν ευνοϊκές προϋποθέσεις λειτουργίας για τις βιομηχανίες τους. Παράδειγμα συγκεκριμένων πολιτικών είναι αυτό της στρατηγικής πολιτικής του κάθε κράτους, σύμφωνα με την οποία λόγω ατελειών της αγοράς είναι επιβεβλημένη η προστασία ενός κλάδου ή βιομηχανίας έως ότου να μπορέσει να δημιουργήσει πλεονεκτήματα κόστους που θα του / της δώσει τη δυνατότητα επιβίωσης. Σε πολλές περιπτώσεις όμως εφαρμόζονται συγκεκριμένες εμπορικές πολιτικές ως αποτέλεσμα πίεσης των συγκεκριμένων ομάδων συμφερόντων προς τις κυβερνήσεις

Το διεθνές εμπόριο συμβάλλει στην παγκόσμια ανάπτυξη η οποία για όλους είναι επωφελής. Ουσιαστικά προσφέρει στους καταναλωτές τη δυνατότητα να επιλέξουν από ένα ευρύ φάσμα προϊόντων και την ίδια στιγμή, μέσω του ανταγωνισμού μεταξύ εισαγόμενων και τοπικών προϊόντων μειώνονται οι τιμές και βελτιώνεται η ποιότητα. Η ελευθέρωση του εμπορίου παρέχει στις ικανότερες επιχειρήσεις της Ευρωπαϊκής Ένωσης τη δυνατότητα να ανταγωνίζονται με θεμιτό τρόπο τις επιχειρήσεις άλλων χωρών. Για να βοηθήσει τις αναπτυσσόμενες χώρες, η Ευρωπαϊκή Ένωση είναι έτοιμη να ανοίξει την αγορά της στις εξαγωγές τους ακόμη κι αν κάτι τέτοιο δεν μπορεί να γίνει σε αμοιβαία βάση.

Απ' το σύνολο των προαναφερθέντων γίνεται αντιληπτό πως η Ευρωπαϊκή Ένωση πλέον παίζει ένα καθοριστικό ρόλο όσον αφορά στις διεθνείς διαπραγματεύσεις για την ελευθέρωση του διεθνούς εμπορίου μέσω διαφόρων διαπραγματεύσεων. Στόχος των διαπραγματεύσεων αυτών και οι οποίες διεξάγονται στο πλαίσιο του Παγκόσμιου Οργανισμού Εμπορίου (ΠΟΕ), είναι η μείωση των δασμών και η άρση άλλων φραγμών στο παγκόσμιο εμπόριο. Φυσικά μετά τους πρώτους

γύρους διαπραγματεύσεων, ο μέσος δασμός που επιβάλλει η Κοινότητα στις εισαγωγές βιομηχανικών προϊόντων μειώθηκε στο 4% και είναι από τους χαμηλότερους παγκοσμίως. (Αγιοσμυρνάκης, 2006)

Πραγματικότητα αποτελεί το γεγονός πως η Ευρωπαϊκή Ένωση έχει καταβάλλει κάποιες πολύ σημαντικές προσπάθειες, στο σύνολο όλων αυτών των χρόνων, για την ανάπτυξη του διεθνούς εμπορίου. Είναι επίσης θερμός υποστηρικτής του συστήματος του Παγκόσμιου Οργανισμού Εμπορίου, το οποίο βασίζεται καθαρά σε κανόνες και παρέχει ένα βαθμό ασφάλειας δικαίου και διαφάνειας κατά τη διεξαγωγή του διεθνούς εμπορίου. Ο Παγκόσμιος Οργανισμός Εμπορίου θεσπίζει επίσης τους κανόνες που προστατεύουν τα μέλη του από αθέμιτες πρακτικές, όπως το ντάμπινγκ, δηλαδή πώληση σε τιμές κάτω του κόστους και μέσω των οποίων οι εξαγωγείς ανταγωνίζονται τους τοπικούς παραγωγούς. Επίσης έχει θεσπίσει μια διαδικασία επίλυσης διαφορών για την διεξαγωγή εισαγωγών και εξαγωγών. (Καραντώνης, 1995)

Οι εμπορικοί κανόνες οι οποίοι διέπουν το εμπόριο, δηλαδή τις εισαγωγές και τις εξαγωγές, μπορούν να χαρακτηριστούν ως πολυμερείς, όμως το ίδιο το εμπόριο είναι διμερές δηλαδή ανάμεσα σε αγοραστές και πωλητές, μεταξύ εξαγωγέων και εισαγωγέων. Γι' αυτό το λόγο, η Ευρωπαϊκή Ένωση έχει δημιουργήσει ένα δίκτυο διμερών εμπορικών συμφωνιών με επιμέρους χώρες και περιφέρειες ανά τον κόσμο. Έχει συνάψει λοιπόν συμφωνίες εταιρικής σχέσης και συνεργασίας με τις γειτονικές της χώρες της Μεσογείου καθώς και με τη χώρα της Ρωσίας και άλλες Δημοκρατίες της πρώην Σοβιετικής Ένωσης.

Αναφορικά με την εμπορική πολιτική της Ευρωπαϊκής Ένωσης, αυτή εμφανίζει άμεση σύνδεση με την αναπτυξιακή της πολιτική. Η Ένωση έχει παραχωρήσει επίσης πρόσβαση στην αγορά της, ατελώς ή με μειωμένο δασμολογικό συντελεστή, για τα περισσότερα προϊόντα τα οποία εισάγει από τις αναπτυσσόμενες χώρες, στο πλαίσιο του συστήματος γενικευμένων προτιμήσεων. Στις 49 φτωχότερες χώρες του κόσμου, παρέχει επίσης μια πιο προτιμησιακή πρόσβαση, καθώς όλα τα προϊόντα που εξάγουν αυτές εισάγονται ατελώς στην Κοινότητα.

Επιπλέον, αξιοσημείωτο είναι το γεγονός πως έχει εμφανιστεί ιδιαίτερη ανάπτυξη όσον αφορά σε μια νέα αναπτυξιακή στρατηγική με τους 78 εταίρους της Αφρικής, της Καραϊβικής και του Ειρηνικού με στόχο την ενσωμάτωσή τους στην παγκόσμια οικονομία. Έχει επίσης συνάψει με τη Νότια Αφρική εμπορική συμφωνία η οποία θα οδηγήσει στην ελευθέρωση των συναλλαγών, ενώ διαπραγματεύεται συμφωνία ελευθέρων συναλλαγών με τις έξι χώρες μέλη του Συμβουλίου Συνεργασίας του Κόλπου Μπαχρέιν, Κουβέιτ, Ομάν, Κατάρ, Σαουδική Αραβία και Ηνωμένα Αραβικά Εμιράτα.

Κεφάλαιο 3^ο

Ελληνική μεταποίηση και εξαγωγική δραστηριότητα

3.1. Εισαγωγή

Το ακαθάριστο εγχώριο προϊόν προέρχεται από τρεις τομείς: τον πρωτογενή, το δευτερογενή και τον τριτογενή. Ο πρωτογενής τομέας περιλαμβάνει τον κλάδο της γεωργίας, ο δευτερογενής κυρίως τον κλάδο της μεταποίησης και ο τριτογενής τον κλάδο των υπηρεσιών.

Το σύνολο του δευτερογενούς τομέα το 1980 είχε φθάσει να παράγει το 30% του ΑΕΠ και η πτώση, που άρχισε μετά το 1973, οδήγησε με φθίνουσα πορεία στο ποσοστό του 24% το 1997. Η πτώση αυτή οφείλεται κυρίως στην πορεία του κλάδου της μεταποίησης το προϊόν του οποίου το 1980 ήταν το 18,3% του ΑΕΠ, ενώ το 1997 έφθασε στο 13,5%. (Αγαπητός, 2006)

Θα πρέπει να σημειωθεί ότι ο μεταποιητικός τομέας συμπεριλαμβάνει βιομηχανία, βιοτεχνία και οικοτεχνία. Ειδικότερα, η βιομηχανία περιλαμβάνει τις επιχειρήσεις τροφίμων, ποτών, καπνού, υφαντικών προϊόντων, ένδυσης, υπόδησης, ξύλου, χάρτου και μετάλλου.

Κατά τη μεταπολεμική περίοδο, η Ελληνική βιομηχανία σημείωσε επιδόσεις που ήταν από τις υψηλότερες μεταξύ των χωρών του ΟΟΣΑ. Από τα μέσα όμως της δεκαετίας του 1970 μπήκε στη δίνη εσωτερικών και εξωτερικών μεταλλαγών,² οι οποίες επηρέασαν αρνητικά την πορεία της, σε βαθμό που την τελευταία 20ετία να εμφανίζει φθίνουσα εξέλιξη. (Αγαπητός, 2006)

Με δεδομένη την τεράστια σημασία που έχει η παραπέρα ανάπτυξη της βιομηχανίας για τη χώρα, είναι σκόπιμο να διερευνηθούν οι συνθήκες εξέλιξής της και τα προβλήματα που αντιμετωπίζει σήμερα, ταυτόχρονα με τις προοπτικές που διαγράφονται για τη μελλοντική της πορεία.

Η μεταποιητική βιομηχανία από περιορισμένης σημασίας δραστηριότητα που ήταν στην αρχή της δεκαετίας του 1950 σύντομα αποδείχθηκε σε κύρια προωθητική δύναμη της εθνικής οικονομίας. Ειδικότερα η περίοδος 1948 - 1973 θα μπορούσε να χαρακτηριστεί ως η «χρυσή εποχή» της Ελληνικής βιομηχανίας. Ο μέσος ετήσιος ρυθμός αύξησης της βιομηχανικής παραγωγής ξεπέρασε το 9% και ήταν ο υψηλότερος των χωρών του ΟΟΣΑ. Την ίδια περίοδο, ο ετήσιος

² Δραστικές μεταβολές στο εσωτερικό πολιτικοκοινωνικό και εργασιακό περιβάλλον, πετρελαϊκές κρίσεις, πλήρης ένταξη της χώρας στην ΕΟΚ, διεθνείς ανακατατάξεις, ένταση του ανταγωνισμού, ραγδαίες αλλαγές στην τεχνολογία κ.ά.

ρυθμός αύξησης του εθνικού προϊόντος έφθασε το 6,5% και η οικονομία της χώρας άρχισε σταδιακά να προσαρμόζεται σε μορφές διάρθρωσης ανάλογες με αυτές που ισχύουν στις περισσότερο αναπτυγμένες χώρες. Σύμφωνα με τα διαθέσιμα επίσημα στατιστικά στοιχεία οι μεταβολές του δείκτη της βιομηχανικής παραγωγής κατά την 5ετία 1995 - 1999 παρουσιάζουν σημαντικές διακυμάνσεις³ αλλά είναι θετικές, κι αυτό οφείλεται στο προϊόν του ηλεκτρισμού, φωταερίου και στα διαρκή καταναλωτικά αγαθά (Αγαπητός, 2006)

Είναι γνωστό ότι κύριο χαρακτηριστικό των ανεπτυγμένων οικονομιών είναι η σχετικά χαμηλή συμμετοχή του πρωτογενούς τομέα στη διαμόρφωση του εθνικού προϊόντος και της απασχόλησης και η αυξημένη συμβολή του δευτερογενούς τομέα και στα δύο αυτά μεγέθη. Σε σχέση με τον τριτογενή τομέα (υπηρεσίες) σημειώνεται ότι, μέχρι τα τέλη της δεκαετίας του 1970 περίπου δεν παρουσίαζε (διεθνώς) αξιόλογη αυτοδυναμία και δυναμική, δεδομένου ότι σε μεγάλο βαθμό λειτούργησε ως «υπηρέτης» των δύο άλλων τομέων της οικονομίας. Την τελευταία όμως εικοσαετία με τις δραστικές αλλαγές που έχουν επέλθει στο ρόλο και στο χαρακτήρα της τεχνολογίας και με την ανάδειξη της γνώσης ως κυρίαρχου συντελεστή της παραγωγής, ο τομέας των υπηρεσιών στις αναπτυγμένες χώρες, έχει κατακτήσει ηγετικό ρόλο στα πλαίσια της οικονομίας και με επιτυχία αποτελεί το τρένο της ανάπτυξης. (Αγαπητός, 2006)

Το μέγεθος και ο εξοπλισμός των βιομηχανικών μονάδων αποτελούν κρίσιμους προσδιοριστικούς παράγοντες της αποδοτικότητας και της ανταγωνιστικότητας του μεταποιητικού τομέα. Αυτό ερμηνεύεται από το γεγονός ότι, σε εργοστασιακό επίπεδο, το μέγεθος των βιομηχανικών μονάδων προσδιορίζει τη δυνατότητα εκμετάλλευσης των οικονομιών κλίμακας παραγωγής και την αποτελεσματική χρησιμοποίηση των σύγχρονων τεχνολογιών. Από την πλευρά της επιχείρησης εξάλλου το μέγεθος παίζει καθοριστικό ρόλο στην αξιοποίηση του ανθρώπινου δυναμικού υψηλής στάθμης, στην αποτελεσματικότερη διαχείριση, στην προώθηση των προϊόντων στο εσωτερικό και εξωτερικό, στις προμήθειες πρώτων υλών και στη χρηματοδότηση. Όσον αφορά την Ελλάδα εκείνο που παρατηρείται και καταγράφεται είναι ότι μία από τις βασικότερες διαρθρωτικές αδυναμίες του κλάδου είναι το μικρό μέγεθος των βιομηχανικών μονάδων.

Με τον όρο μέγεθος των βιομηχανικών μονάδων εννοούμε τον αριθμό των απασχολούμενων ατόμων ανά βιομηχανικό κατάστημα, την εγκατεστημένη ισχύ ανά κατάστημα και ανά απασχολούμενο, όπως επίσης το ύψος της παραγωγής ανά κατάστημα. Από τα στατιστικά στοιχεία προκύπτει ότι η βιομηχανία στην Ελλάδα χαρακτηρίζεται βασικά από το μικρό μέγεθος των καταστημάτων της, δηλαδή το 93% των καταστημάτων απασχολούν μέχρι 10 άτομα και σε αυτά αντιστοιχεί το 43% περίπου της συνολικής απασχόλησης και το 20% του συνολικού βιομηχανικού προϊόντος.

³ Αναλυτικότερα 1,1% το 1997, 7,7% το 1998 και το 1999 γύρω στο 4%.

Το υψηλό ποσοστό των πολύ μικρών οικονομικών μονάδων δεν αποτελεί ξεχωριστό διαρθρωτικό πρόβλημα της Ελληνικής βιομηχανίας, γιατί και στις χώρες της ΕΟΚ παρατηρούμε ότι οι βιομηχανικές μονάδες που απασχολούν λιγότερα από δέκα άτομα κυμαίνονται από 80% (Ολλανδία) έως 90% (Ιταλία-Ισπανία). Η Ελλάδα υστερεί κυρίως έναντι των χωρών της κοινότητας από το πολύ μικρό ποσοστό των μεγάλων βιομηχανικών μονάδων όπου απασχολούνται άνω των 500 ατόμων. Άρα το κυρίως διαρθρωτικό πρόβλημα της Ελληνικής βιομηχανίας δεν είναι ο μεγάλος αριθμός των μικρών βιομηχανικών μονάδων, αλλά ο περιορισμένος και συγκριτικά πολύ μικρός αριθμός των μεγάλων βιομηχανικών μονάδων. Το κατά πόσο μπορεί να γίνει ανταγωνιστικός ο κλάδος της βιομηχανίας θα εξαρτηθεί από την ύπαρξη σύγχρονων οικονομικών μονάδων που θα απασχολούν περισσότερα από 100 άτομα. (Αγαπητός, 2006)

Οι κλαδικές βέβαια εξελίξεις που συντελέστηκαν τις πρώτες δεκαετίες μετά τον πόλεμο είχαν ως αποτέλεσμα να μεταβληθεί αισθητά η συμβολή των διαφόρων κλάδων στη διαμόρφωση του βιομηχανικού προϊόντος. Η αλλαγή αυτή συνίσταται στην αύξηση της συμμετοχής των κλάδων της βαριάς βιομηχανίας στο προϊόν του μεταποιητικού τομέα και στη μείωση της συμβολής των παραδοσιακών κλάδων. Ωστόσο, παρά τη βελτίωση όμως που σημειώθηκε μεταπολεμικά στο πρότυπο ανάπτυξης της Ελληνικής βιομηχανίας, αυτό απέχει σημαντικά ακόμη από εκείνο των αναπτυγμένων χωρών.

3.2. Δείκτες της βιομηχανικής ανάπτυξης

3.2.1. Παραγωγικότητα της Εργασίας

Η μέτρηση της παραγωγικότητας της εργασίας εμφανίζει αρκετά προβλήματα, η διαχρονική όμως εξέλιξη του σχετικού δείκτη είναι ενδεικτική των επιδόσεων της βιομηχανίας σχετικά με την αποτελεσματική χρησιμοποίηση των πόρων και της βελτίωσης της ανταγωνιστικής της θέσης. Επιπλέον, ο ίδιος δείκτης είναι ένα μέτρο των ενδοκλαδικών και διεθνών διαφοροποιήσεων όσον αφορά το δυναμισμό που εμφανίζουν οι επί μέρους βιομηχανικοί κλάδοι, τόσο στην εθνική οικονομία όσο και στο διεθνή καταμερισμό της βιομηχανικής παραγωγής. (Krugman, 2009)

Στην πράξη χρησιμοποιούμε συνήθως ως δείκτη τη μέση παραγωγικότητα της εργασίας (προστιθέμενη αξία παραγωγής σε σταθερές τιμές προς τη συνολική εισροή του συντελεστή εργασίας), ⁴η οποία μετράται είτε σε αριθμό απασχολούμενων ατόμων είτε σε ώρες εργασίας:

$\frac{\text{Πωλήσεις/αριθμός εργαζομένων}}{\text{}}$

ή

$\frac{\text{Όγκος παραγωγής/αριθμός εργαζομένων ή εργατωώρες}}{\text{}}$

Είναι προφανές βέβαια ότι οι ποιοτικές διαφορές στη σύνθεση του εργατικού δυναμικού και στο βαθμό κεφαλαιακής έντασης της παραγωγής επηρεάζουν σημαντικά το ύψος αυτού του δείκτη. Διαχρονικά όμως η χρησιμότητα του δείκτη δεν μεταβάλλεται, εφόσον δεν έχουμε δραστικές διαφοροποιήσεις στους παράγοντες από τους οποίους προκύπτει αυτός.

⁴ Ενδεικτικά μπορούμε να αναφέρουμε ότι αυτός ο δείκτης παρουσίασε τη μεγαλύτερη τιμή (9%) τη δεκαετία 1963 - 1973, αλλά μετά την πρώτη ενεργειακή κρίση του 1973 άρχισε να μειώνεται . Το 1981 μηδενίστηκε, το 1982 έγινε αρνητικός (1,5%), ενώ τα επόμενα χρόνια έγινε μεν θετικός αλλά ήταν πολύ χαμηλός.

3.2.2. Αποδοτικότητα του Κεφαλαίου

Μια δεύτερη σημαντική παράμετρος που μετρά τις εξελίξεις των επενδύσεων στο βιομηχανικό τομέα είναι ο δείκτης αποδοτικότητας του κεφαλαίου, ο οποίος μετρά τη σχέση οικονομικού αποτελέσματος και του ύψους των κεφαλαίων που χρησιμοποιήθηκαν για να επιτευχθούν τα καθαρά κέρδη προς τα απασχολούμενα κεφάλαια. Αρχικά φαίνεται να είναι εύκολη η μέτρηση του δείκτη αυτού στην πράξη όμως παρουσιάζει αρκετά προβλήματα, τόσο θεωρητικά όσο και πρακτικά. Ανάλογα με τα στοιχεία που διαθέτουμε κάθε φορά και τους σκοπούς της ανάλυσης που επιχειρούμε, προκύπτουν διαφορετικοί δείκτες. Εδώ θα αναφερθούμε σε επτά δείκτες οι οποίοι προκύπτουν από στοιχεία του ΣΕΒ για την Ελληνική βιομηχανία, όπου μπορούμε να δούμε ενδεικτικά τη διαχρονική εξέλιξη του δείκτη αυτού. Το γεγονός ότι τα στοιχεία προέρχονται από τις ίδιες τις βιομηχανίες και το ότι η ακρίβεια των απόλυτων τιμών επηρεάζεται από το βαθμό αξιοπιστίας αυτών των στοιχείων δεν αλλάζει όμως τη χρησιμότητά τους όσον αφορά τη διαχρονική τους μεταβολή. Οι δείκτες αυτοί είναι (Abel et al., 2011):

- Ο δείκτης που μετρά την αποδοτικότητα του συνολικού κεφαλαίου που προκύπτει ως **ο λόγος των καθαρών κερδών συν τις αποσβέσεις και τα έξοδα χρηματοδότησης ως προς το σύνολο του απασχολούμενου κεφαλαίου**. Αυτός ο δείκτης από το 1980 έως το 1995 παρουσιάζει τιμές μεταξύ 11% και 14%, με αυξομειώσεις στο ενδιάμεσο διάστημα.
- Ο δείκτης που μετρά την αποδοτικότητα των ιδίων κεφαλαίων και υπολογίζεται από το **λόγο των καθαρών κερδών ως προς τα ίδια κεφάλαια** και στο ίδιο χρονικό διάστημα κυμαίνεται μεταξύ 7,8% και 10,9%.
- Ο δείκτης που μετρά το **ποσοστό των καθαρών κερδών στα μικτά κέρδη των επιχειρήσεων** και αυτός ο δείκτης την περίοδο 1982-95 παρουσιάζει πολλές διακυμάνσεις από 8,6%, κατόπιν γίνεται αρνητικός σε κάποια ενδιάμεσα χρόνια (1982-1986) και κατόπιν πάλι θετικός και φθάνει το 10,9%.
- Ο δείκτης που μετρά την αύξηση των επενδύσεων σε πάγια περιουσιακά στοιχεία.
- Ο δείκτης που μετρά την αύξηση του όγκου της παραγωγής και των πωλήσεων στη βιομηχανία.
- Ο δείκτης που μετρά την αύξηση των βιομηχανικών εξαγωγών.
- Ο δείκτης που μετρά την αύξηση της απασχόλησης.

Καθένας από τους δείκτες αυτούς επηρεάζεται από διαφορετικές παραμέτρους ανάλογα με την οργάνωση των επιχειρήσεων, γι' αυτό και εμφανίζουν διαχρονικά διαφορετικό πρότυπο.

3.3. Η Κρίση της Ελληνικής Βιομηχανίας

3.3.1. Δεδομένα της κρίσης

Από τα στατιστικά δεδομένα σχετικά με τον κλάδο για πολλά χρόνια παρατηρείται σταδιακή υποβάθμιση του βιομηχανικού παραγωγικού συστήματος της χώρας και από τις αρχές της δεκαετίας του 1980 πήρε διαστάσεις κρίσης. Η πρώτη κρίση που παρατηρήθηκε ήταν το 1974 μετά την ενεργειακή κρίση του 1973, όπου μειώθηκε η βιομηχανική παραγωγή κατά 3% και επιπλέον είχαμε αλλαγή του πολιτικού σκηνικού στη χώρα (πτώση της δικτατορίας). Τον επόμενο όμως χρόνο (1975) παρατηρήθηκε ανάκαμψη της παραγωγής που συνεχίστηκε με θετικούς ρυθμούς ως το 1980. (Αγαπητός, 2006)

Πίνακας 1. Διάρθρωση ΑΕΠ κατά τομέα οικονομικής δραστηριότητας (1960-1997)

σε τρέχουσες τιμές συντελεστών παραγωγής

Ποσοστά %

	1960	1970	1980	1990	1995	1997
Δευτερογενής τομέας	24,7	30,7	30,4	27,3	22,7	23,8
Τριτογενής τομέας	59,6	55,8	56,8	64,4	70,0	71,2
ΣΥΝΟΛΟ ΑΕΠ	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0

Πηγή: Εθνικοί Λογαριασμοί, ΥΠΕΘΟ, 1998.

Η σοβαρότητα της κρίσης της ελληνικής βιομηχανίας προσδιορίζεται από την έκταση, το βάθος, τη διάρκεια και τις προοπτικές για την αντιμετώπισή της. Την τελευταία 20ετία παρατηρείται μια συνολική αποδυνάμωση του παραγωγικού συστήματος του μεταποιητικού τομέα, που εκφράζεται με τη μείωση της παραγωγής, τη γενικότερη πτώση των επενδύσεων, την οπισθοδρόμηση της παραγωγικής συγκρότησης του τομέα όπως και την εξασθένηση της διεθνούς ανταγωνιστικότητας της χώρας. Το γεγονός ότι η διάρκεια της κρίσης είναι ασυνήθιστα μεγάλη προσδίδει δραματικές διαστάσεις στο πρόβλημα της Ελληνικής βιομηχανίας. (Απέργης, 2005)

Εκτός όμως από τη στασιμότητα των επενδύσεων στον κλάδο, ένας ακόμη παράγοντας αρνητικός ήταν η ανακατανομή αυτών των επενδύσεων που έγιναν υπέρ των κλάδων παραγωγής των ελληνικών παραδοσιακών προϊόντων. Οι κλάδοι αυτοί, κατά κανόνα, χρησιμοποιούν χαμηλή τεχνολογία και τα προϊόντα τους έχουν μικρή εισοδηματική ελαστικότητα με συνέπεια το μερίδιό τους στην παγκόσμια αγορά τελικά να μειώνεται. Συνέπεια αυτού του γεγονότος είναι να περιορίζονται οι αναπτυξιακές προοπτικές αυτών των κλάδων, αφού δεν επηρεάζονται ανάλογα από την εξέλιξη της τεχνολογίας, αλλά και από την ανάπτυξη του βιοτικού επιπέδου.

Οι προαναφερθείσες εξελίξεις του δευτερογενούς τομέα είχαν ως αποτέλεσμα τη μείωση του ρόλου του στην εθνική οικονομία και την ανάδειξη του τριτογενούς τομέα ως ηγετικού παράγοντα στην παραπέρα ανάπτυξη της χώρας. Από τα στατιστικά στοιχεία προκύπτει ότι ενώ μέχρι το 1980 το τρένο της ανάπτυξης της χώρας ήταν η βιομηχανία, τα επόμενα χρόνια τον πρώτο ρόλο αναλαμβάνει ο τριτογενής τομέας. Ο τριτογενής όμως τομέας κυριαρχείται ακόμη από παραδοσιακές παραγωγικές δραστηριότητες και έτσι δεν διαθέτει το δυναμισμό που εμφανίζει τα τελευταία χρόνια στις ανεπτυγμένες χώρες. (Απέργης, 2005)

Αποτέλεσμα όλων αυτών είναι η χώρα, κατά την διάρκεια των τελευταίων ετών, να έχει μπει στο στάδιο της αποβιομηχάνισης, αλλά και της ουσιαστικής κατάρρευσης του παραγωγικού ιστού της οικονομίας, που εκδηλώνεται με τη μείωση του ρόλου τόσο του πρωτογενούς όσο και του δευτερογενούς τομέα στην ανάπτυξή της, αλλά και με τη στασιμότητα που παρατηρείται στην αύξηση της απασχόλησης και του εθνικού προϊόντος, γενικότερα.

3.3.2. Τα Αίτια της Κρίσης στη Βιομηχανία

Η κρίση που μαστίζει την Ελληνική βιομηχανία την τελευταία 25ετία είναι το αποτέλεσμα μιας σειράς παραγόντων που προέκυψαν από τις εξελίξεις που σημειώθηκαν τόσο στο εσωτερικό της χώρας όσο και στις μεταλλαγές που έγιναν τις δεκαετίες του 1970 και 1980 στο διεθνές οικονομικοπολιτικό περιβάλλον. Σχηματικά θα μπορούσαμε να πούμε ότι ενδογενείς και εξωγενείς παράγοντες είναι αυτοί που οδήγησαν στα προαναφερθέντα αποτελέσματα. (Krugman, 2009)

Στους ενδογενείς παράγοντες περιλαμβάνονται:

- το πρότυπο εκβιομηχάνισης που ακολούθησε μεταπολεμικά η χώρα,
- η ανεπάρκεια του επιχειρηματικού παράγοντα,
- η ανωριμότητα του συνδικαλιστικού κινήματος,
- η εσφαλμένη οικονομική πολιτική που ασκήθηκε σε ολόκληρη σχεδόν την περίοδο 1970 - 1980. (Αγαπητός, 2006)

Μεταξύ των εξωγενών παραγόντων συγκαταλέγονται:

- οι δύο ενεργειακές κρίσεις (1973 και 1979) και η ύφεση της παγκόσμιας οικονομίας που ακολούθησε,
- η ένταξη της χώρας στις ευρωπαϊκές κοινότητες,
- η επιθετική εμφάνιση στο διεθνές εμπόριο των νεοαναπτυσσομένων χωρών της Νοτιοανατολικής Ασίας, σε συνδυασμό με τη γενικότερη ένταση του διεθνούς ανταγωνισμού, και
- οι μεταλλαγές που έγιναν στον τομέα της τεχνολογίας. (Αγαπητός, 2006)

Οι ενεργειακές κρίσεις οδήγησαν σε δραματικές αυξήσεις των τιμών του πετρελαίου και επηρέασαν ανοδικά τις τιμές των πρώτων υλών και δημιούργησαν σοβαρά προβλήματα στο ισοζύγιο εξωτερικών πληρωμών πολλών χωρών, πολύ δε περισσότερο της Ελλάδας. Ακόμη, προκάλεσαν ύφεση στην παγκόσμια οικονομία με πτώση του διεθνούς εμπορίου και μείωση ή στασιμότητα των επενδύσεων. Εξάλλου, η ένταξη της χώρας στην ΕΟΚ είχε ως συνέπεια να καταργηθούν τα τείχη που προστάτευαν την Ελληνική βιομηχανία και να δημιουργηθεί εξωτερικός ανταγωνισμός ο οποίος γινόταν όλο και πιο οξύς. Σ' αυτό συνέβαλαν οι μεγάλες αλλαγές στην τεχνολογία και η εμφάνιση των αναπτυσσόμενων οικονομιών της ΝΑ Ασίας οι οποίες παράγουν προϊόντα παρόμοια με τα Ελληνικά σε πολύ χαμηλότερο κόστος. (Krugman, 2009)

Όσο για τους ενδογενείς παράγοντες της κρίσης, αυτοί θα μπορούσαν να αντιμετωπισθούν αν η χώρα διαμόρφωνε κατάλληλη πολιτική. Είναι γνωστό ότι για την ανάπτυξη της Ελληνικής οικονομίας ακολουθήθηκε μεταπολεμικά το πρότυπο της εσωστρεφούς εκβιομηχάνισης, που επιδιώκει την ανάπτυξη της βιομηχανίας κυρίως μέσα από την υποκατάσταση των εισαγωγών. Η πολιτική

αυτή για τα πρώτα χρόνια, μέχρι να χτιστεί ένα τείχος προστατευτισμού της εγχώριας παραγωγής, δεν ήταν κακή. Θα έπρεπε όμως μετά το 1960 να υπάρξει αλλαγή αυτής της πολιτικής και να γίνει προώθηση των εξαγωγών. Τα μέτρα που λήφθηκαν για την προστασία της Ελληνικής βιομηχανίας έναντι των εισαγωγών ήταν οι υψηλοί δασμοί, οι ποσοτικοί περιορισμοί και οι φορολογίες. (Krugman, 2009)

Παράλληλα, ενισχύθηκε η Ελληνική βιομηχανία με ένα πλέγμα αναπτυξιακών κινήτρων με στόχο την αύξηση των επενδύσεων. Τα κίνητρα αυτά είχαν τη μορφή φορολογικής εύνοιας ή απαλλαγής από δασμούς και φόρους του εισαγόμενου κεφαλαιουχικού εξοπλισμού, αυξημένους συντελεστές αποσβέσεων, μειωμένες ασφαλιστικές εισφορές κ.ά. καθώς και χρηματοπιστωτικοί διευκολύνσεων. Τα μέτρα αυτά ήταν καλά για τα πρώτα χρόνια της ανάπτυξης της Ελληνικής βιομηχανίας, ιδίως τις αρχές της δεκαετίας του 1970 (Απέργης, 2005). Ακολούθησε όμως σημαντική αύξηση του ανταγωνισμού από το εξωτερικό και όταν ο κλάδος επεδίωξε να αυξήσει τις εξαγωγές του αυτό ήταν πολύ δύσκολο έως αδύνατο λόγω της χαμηλότερης ποιότητας και του υψηλού κόστους. Η πολιτική όμως που ασκήθηκε δεν ήταν η ενδεδειγμένη αφού για την προστασία των εξαγωγών εφαρμόστηκε πολιτική επιδότησης των εξαγωγών. (Αγαπητός, 2006)

Εξάλλου, η πολιτική που ακολουθήθηκε στον τομέα χρηματοδότησης της βιομηχανίας βοήθησε τις επιχειρήσεις στην εξεύρεση φθηνού σχετικά χρήματος, τις επιβάρυνε όμως με πολλά δανειακά κεφάλαια, δηλαδή τις οδήγησε σε υπερχρέωση. Ωστόσο, οι υψηλές τιμές των προϊόντων τους, λόγω προστασίας και διαφόρων ενισχύσεων, σε συνδυασμό με το χαμηλό κόστος εργασίας, έδινε τη δυνατότητα στις βιομηχανίες να καλύπτουν σχετικά εύκολα το χρηματοοικονομικό τους κόστος. Αυτό όμως μέχρι το 1970, γιατί προς το τέλος της δεκαετίας αυτής άρχισαν οι αλλαγές τόσο στο εσωτερικό όσο και το εξωτερικό τοπίο της οικονομίας, που σε συνδυασμό με τη μη ικανότητα των Ελλήνων επιχειρηματιών να προσαρμόζονται εύκολα στις μεταβαλλόμενες συνθήκες αλλά και τις συνδικαλιστικές ακρότητες που παρουσιάστηκαν μετά το 1974, οδήγησαν τη βιομηχανία σε κρίση. Η κρίση αυτή εμφανίστηκε αρχικά σε κάποιες μεγάλες επιχειρήσεις οι οποίες αδυνατούσαν να συνεχίσουν τη λειτουργία τους και μεταδόθηκε στο σύνολο του παραγωγικού συστήματος, μέχρι ακόμη και του δημοσιονομικού τομέα. (Απέργης, 2005)

Θα πρέπει να αναφέρουμε ότι ένα μεγάλο μέρος ευθύνης για την κρίση της ελληνικής βιομηχανίας, αλλά και τη διάρκειά της έχει η πολιτεία η οποία θα έπρεπε την κατάλληλη στιγμή να πάρει μέτρα ώστε να οδηγήσει τον κλάδο στην ανάκαμψη. Το πρώτο δε κυρίως μέτρο ήταν η συστατική οικονομική πολιτική που έπρεπε να ακολουθήσει, όπως έκαναν όλες σχεδόν οι χώρες της Κοινότητας. Αντί αυτού, σχεδόν όλες οι κυβερνήσεις άσκησαν πολιτική ενίσχυσης της ζήτησης (αύξηση μισθών-ημερομισθίων, αύξηση δημόσιας κατανάλωσης, αύξηση προσφοράς χρήματος με ρυθμούς υψηλότερους του ρυθμού αύξησης του ΑΕΠ,

αρνητικά πραγματικά επιτόκια για μεγάλη περίοδο κ.λπ.) θεωρώντας ότι αυτό θα βοηθούσε στην αύξηση της βιομηχανικής παραγωγής, πράγμα που φυσικά δεν έγινε. Τουναντίον αυξήθηκε και η ανεργία, ενώ παράλληλα διευρύνθηκε ακόμη περισσότερο το χάσμα ανάμεσα στην παραγωγική δομή της οικονομίας και στο καταναλωτικό πρότυπο της Ελληνικής κοινωνίας.

Επιπλέον, ένα σημαντικό πρόβλημα που δεν αντιμετωπίστηκε έγκαιρα ήταν αυτό των υπερχρεωμένων επιχειρήσεων. Όσες από αυτές είχαν προοπτική επιβίωσης έπρεπε να βοηθηθούν να ξεπεράσουν την κρίση, ενώ οι υπόλοιπες έπρεπε να κλείσουν χωρίς καθυστέρηση. Αυτό φυσικά δεν έγινε, με αποτέλεσμα να χαθούν τεράστια χρηματικά ποσά στο βωμό της διάσωσης.

Τέλος, πρέπει να επισημανθεί ότι η λανθασμένη μακροοικονομική πολιτική οδήγησε τον πληθωρισμό σε απαράδεκτα υψηλά επίπεδα με συνέπεια τη διόγκωση των δημοσιονομικών ελλειμμάτων τα οποία απειλούσαν με κατάρρευση το σύνολο της οικονομίας. (Krugman, 2009)

Πίνακας 2: Πραγματική μεγέθυνση του ΑΕΠ σε σταθερές τιμές – Ποσοστιαία μεταβολή με βάση το προηγούμενο έτος

Χώρα/Έτος	'96	'97	'98	'99	'00	'01	'02	'03	'04	'05	'06	'07	'08	'09	'10	'11	'12*	'13*
ΕΕ 27 χώρες	1,8	2,7	3,0	3,0	3,9	2,2	1,3	1,4	2,5	2,0	3,3	3,2	0,3	-4,4	2,1	1,5	0,0	1,3
Ευρωζώνη																		
17 χώρες	1,5	2,6	2,8	2,9	3,8	2	0,9	0,7	2,2	1,7	3,3	3,0	0,4	-4,4	2,0	1,5	-0,3	1,0
Ιρλανδία	11,2	10,9	7,8	9,9	9,3	4,8	5,9	4,2	4,5	5,3	5,3	5,2	-3,0	-7,0	-0,4	0,7	0,5	1,9
Ελλάδα	2,4	3,6	3,4	3,4	3,5	4,2	3,4	5,9	4,4	2,3	5,5	3,0	-0,2	-3,3	-3,5	-6,9	-4,7	0,0
Ισπανία	2,5	3,9	4,5	4,7	5,0	3,7	2,7	3,1	3,3	3,6	4,1	3,5	0,9	-3,7	-0,1	0,7	-1,8	-0,3
Γαλία	1,1	1,9	1,4	1,5	3,7	1,9	0,5	0,0	1,7	0,9	2,2	1,7	-1,2	-5,5	1,8	0,4	-1,4	0,4
Πορτογαλία	3,7	4,4	5,1	4,1	3,9	2,0	0,8	-0,9	1,6	0,8	1,4	2,4	0,0	-2,9	1,4	-1,6	-3,3	0,3

Πηγή: Eurostat

3.3.3. Η Δημιουργία των Προβληματικών Επιχειρήσεων

Τα μακροχρόνια δομικά διαρθρωτικά προβλήματα της Ελληνικής βιομηχανίας και η κρίση που εμφάνισε, δημιούργησαν σοβαρές ανωμαλίες και στη χρηματοοικονομική ισορροπία πολλών και μεγάλων βιομηχανικών μονάδων, με αποτέλεσμα να εμφανισθεί το φαινόμενο των προβληματικών επιχειρήσεων. Το φαινόμενο αυτό εκδηλώθηκε από την αδυναμία πολλών επιχειρήσεων να ανταποκριθούν στις οικονομικές τους υποχρεώσεις με συνέπεια να υπάρξει αδυναμία συνέχισης της λειτουργίας τους. Αυτό είχε ως συνέπεια την αρνητική πορεία του τζίρου των επιχειρήσεων και τη μεγάλη αύξηση του κόστους παραγωγής (ακριβότερες πρώτες ύλες, σημαντική αύξηση του κόστους εργασίας και χρήματος, απασχόληση πλεονάζοντος εργατοϋπαλληλικού προσωπικού κ.λπ.).

Οι εξελίξεις αυτές περιόρισαν τις οικονομικές δυνατότητες των επιχειρήσεων και δημιούργησαν σοβαρό πρόβλημα ρευστότητας. Έτσι δεν ήταν σε θέση να εξοφλήσουν ληξιπρόθεσμες οφειλές τους στο πιστωτικό σύστημα, πράγμα που ανάγκασε τις τράπεζες να προχωρήσουν σε υπολογισμό τόκων υπερημερίας από την πρώτη ημέρα καθυστέρησης. Έτσι, στο ακριβό κόστος χρήματος (λόγω αύξησης των επιτοκίων) προστέθηκαν οι υψηλοί τόκοι υπερημερίας, με αποτέλεσμα να δεκαπλασιαστούν περίπου οι βραχυπρόθεσμες υποχρεώσεις των επιχειρήσεων μεταξύ 1975 και 1985 και να ξεπεράσουν κατά 7,5% το σύνολο του κυκλοφορούντος διαθέσιμου κεφαλαίου της βιομηχανίας. (Krugman, 2009)

Όλη αυτή η κατάσταση, που δημιουργήθηκε, σήμαινε ότι η Ελληνική βιομηχανία, ως σύνολο, αν ρευστοποιούσε όλα της τα διαθέσιμα (απαιτήσεις και αποθέματα) και αν χρησιμοποιούσε όλα της τα ταμειακά διαθέσιμα και καταθέσεις στις τράπεζες, δεν θα ήταν σε θέση να εξοφλήσει τις βραχυπρόθεσμες υποχρεώσεις της στις τράπεζες. Αυτή δε η εικόνα σε επίπεδο ατομικών επιχειρήσεων ήταν πολλές φορές ακόμη χειρότερη έως και δραματική.

Οι συνέπειες της διατάραξης της χρηματοοικονομικής ισορροπίας της βιομηχανίας έγιναν εντονότερες λόγω του υψηλού βαθμού συγκέντρωσης σε πολλούς κλάδους και την αδυναμία της πολιτείας να διαμορφώσει έγκαιρα κάποια πολιτική ικανή να βοηθήσει ώστε να ξεπεραστεί η κρίση. Εξάλλου, οι τράπεζες και το κράτος δεν προσπάθησαν να διαχωρίσουν τις βιώσιμες από τις μη βιώσιμες υπερχρεωμένες επιχειρήσεις και να βοηθήσουν τις υγιείς μονάδες να ξεπεράσουν το πρόβλημα της ρευστότητας και γενικότερα τις επιπτώσεις της χρηματοδοτικής κρίσης.

Η αναβολή στη λύση του πιεστικού προβλήματος της υπερχρέωσης των επιχειρήσεων εκ μέρους της πολιτείας μεγάλωσε και μόλις το 1983 (το πρόβλημα παρουσιάστηκε απ' το 1974) ψηφίστηκε ο νόμος 1386 για την ίδρυση του οργανισμού ανασυγκρότησης των επιχειρήσεων (ΟΑΕ), ο οποίος όμως δυστυχώς

απεδείχθη κατώτερος των προσδοκιών, με αποτέλεσμα να μην υπάρξουν θεαματικές βελτιώσεις στον τομέα της βιομηχανίας.

3.4. Μέτρα Βιομηχανικής Πολιτικής

Από την ανάλυση, που προηγήθηκε, είναι σαφές ότι ο σχεδιασμός μιας σύγχρονης βιομηχανικής πολιτικής θα πρέπει να στοχεύει: Στη γρήγορη αναδιάρθρωση του τομέα, στον τεχνολογικό εκσυγχρονισμό της οικονομίας και στη βελτίωση της ανταγωνιστικότητας της βιομηχανίας σε μακροχρόνια βάση. Προκειμένου να επιτευχθούν οι προηγούμενοι στόχοι είναι αναγκαίο να εφαρμοστούν συγκεκριμένες πολιτικές, όπως (Αγαπητός, 2006) :

➤ Πολιτική Διαμόρφωσης Σταθερού και Ευνοϊκού Περιβάλλοντος

Στον τομέα αυτό το κράτος είναι εκείνο που έχει την κύρια ευθύνη για να εξασφαλίσει «σταθερούς κανόνες παιχνιδιού», σταθερότητα και συνθήκες γνήσιου ανταγωνισμού. Επιπλέον, απαιτείται ξεκάθαρη πολιτική ιδιωτικοποιήσεων, σαφής και σταθερή πολιτική προστασίας του φυσικού και του πολιτισμικού περιβάλλοντος, εκσυγχρονισμός του τραπεζικού συστήματος, προώθηση της οικονομικής και κοινωνικής συνοχής, εκσυγχρονισμός της αγοράς εργασίας και διασφάλιση σταθερότητας στις βασικές επιλογές της εξωτερικής πολιτικής. (Απέργης, 2005)

➤ Πολιτική Διεύρυνσης του Χώρου Δράσης των Επιχειρήσεων

Το νέο πεδίο δράσης των επιχειρήσεων είναι πλέον η ανοικτή αγορά, μετά την ενοποίηση της Ευρώπης και την απελευθέρωση του διεθνούς εμπορίου, η οποία μάλιστα μεταβάλλεται ραγδαία λόγω της εξέλιξης της τεχνολογίας και της ανάπτυξης νέων μεθόδων κατάκτησης νέων αγορών ή διατήρησης των υπαρχουσών. (Απέργης, 2005)

Το γεγονός αυτό συνεπάγεται για τις Ελληνικές επιχειρήσεις μεγάλη προσπάθεια αλλά και βοήθεια από το κράτος και τους φορείς της βιομηχανίας, ώστε να προσαρμόσουν τις στρατηγικές τους στις νέες συνθήκες. Οι συνιστώσες της αλλαγής της συμπεριφοράς των Ελληνικών επιχειρήσεων είναι:

- ✓ η συνειδητοποίηση από μέρους των παραγωγών της σημασίας για την κατάκτηση των αγορών που έχει η ποιότητα και η εμφάνιση των προϊόντων,
- ✓ η συσκευασία,
- ✓ η έρευνα της αγοράς,
- ✓ η ανάπτυξη δικτύων διανομής των προϊόντων,
- ✓ η συνέπεια κατά την παράδοση,
- ✓ η αξιοπιστία,
- ✓ η δημιουργία επώνυμων προϊόντων.

Αυτά, μαζί με το κόστος και την ποιότητα των παραγωγικών συντελεστών, τη σύγχρονη οργάνωση της παραγωγικής λειτουργίας και την ικανότητα για καινοτομικές επιλογές προσδιορίζουν το συγκριτικό πλεονέκτημα των επιχειρήσεων, οι οποίες θα πρέπει τακτικά να αξιολογούν τις λειτουργίες τους και να επαναπροσδιορίζουν τους στόχους και τους προσανατολισμούς τους. (Απέργης, 2005)

Για την επιτυχία των στόχων αυτών οι επιχειρήσεις χρειάζονται τη βοήθεια του κράτους και των κλαδικών φορέων. Όσον αφορά το κράτος μπορεί να βοηθήσει με τη δημιουργία κλαδικών κέντρων έρευνας και ανάπτυξης, έρευνας αγοράς και πληροφόρησης, οργάνωσης ταχύρρυθμων προγραμμάτων κατάρτισης και επιμόρφωσης επιχειρηματικών στελεχών και τεχνικών, καθώς επίσης με τον εκσυγχρονισμό της νομοθεσίας, την παροχή κινήτρων για ενίσχυση των συμπράξεων και συνεργασιών, τη δημιουργία θεσμών ασφάλισης των εξαγωγών, την επιδότηση του κόστους μελετών κ.λπ.

➤ **Αλλαγές στη Στρατηγική των Επιχειρήσεων**

Από όσα αναφέρθηκαν πιο πάνω είναι σαφές ότι, προκειμένου να εκσυγχρονιστεί η Ελληνική βιομηχανία, το κράτος μπορεί να βοηθήσει μόνο για τη βελτίωση του γενικότερου κλίματος. Δηλαδή οι παρεμβάσεις του κράτους συνίστανται στον εκσυγχρονισμό του εκπαιδευτικού συστήματος, στον εκμοντερνισμό της υποδομής, στη διασφάλιση σταθερού μακροχρόνιου περιβάλλοντος, στον εκσυγχρονισμό της νομοθεσίας, στην ενίσχυση της έρευνας και τη βοήθεια για να αναπτυχθούν καινοτομίες, στην ενίσχυση της κοινωνικής συνοχής και στην ελαχιστοποίηση των κρατικών παρεμβάσεων. (Απέργης, 2005)

Για την ανάπτυξη της διεθνούς ανταγωνιστικότητας των Ελληνικών βιομηχανιών την κύρια ευθύνη φέρουν διαχρονικά οι ίδιες οι επιχειρήσεις. Θα πρέπει να συνειδητοποιήσουν ότι το μέλλον δεν θα είναι επανάληψη του παρελθόντος, γιατί οι αλλαγές που έχουν επέλθει στη διεθνή αγορά είναι τεράστιες και θα πρέπει επομένως, εκτιμώντας τα νέα δεδομένα και έχοντας μελετήσει εμπειρισιακά τις προοπτικές που διανοίγονται με τη βοήθεια και ειδικών μελετητών και κέντρων έρευνας, να αναλάβουν την ευθύνη και τον κίνδυνο για νέες επενδυτικές πρωτοβουλίες, οι οποίες θα έχουν ως σκοπό την κατάκτηση των νέων αγορών που συνεχώς δημιουργούνται καθώς επίσης και τη διατήρηση των ήδη υπαρχουσών. (Απέργης, 2005)

Συμπερασματικά λοιπόν θα λέγαμε ότι η βιομηχανική πολιτική, όσο καινοτόμος και αν είναι, κρίνεται από τα αποτελέσματα της. Είναι απαραίτητο, συνεπώς, να συνειδητοποιηθεί από το κράτος και τις επιχειρήσεις η ανάγκη δημιουργίας οργανωτικής υποδομής και εκσυγχρονιστικών προσαρμογών, καθώς επίσης η αλλαγή στη νοοτροπία και η διασφάλιση συνθηκών κοινωνικής συναίνεσης ώστε να επιτευχθούν οι στόχοι μιας νέας και σύγχρονης πολιτικής.

➤ **Πολιτική Επάρκειας και Ποιοτικής Αναβάθμισης των Παραγωγικών Συντελεστών**

Αυτονόητο είναι ότι η ποιοτική στάθμη των παραγωγικών συντελεστών (ανθρώπινο δυναμικό, τεχνολογία, χρηματικοί πόροι, υποδομή και υπηρεσίες στήριξης της δράσης των επιχειρήσεων) είναι από τους κρισιμότερους παράγοντες για την αύξηση της ανταγωνιστικότητας της βιομηχανίας.

Η Ευρωπαϊκή Ένωση έχει αναγνωρίσει την αναγκαιότητα βελτίωσης των παραγωγικών συντελεστών και βοηθά προς τούτο τα κράτη - μέλη. Γι' αυτό είναι αναγκαίο η Ελλάδα να χρησιμοποιήσει τους διαθέσιμους κοινοτικούς πόρους για βελτίωση του ανθρώπινου δυναμικού σε ό,τι αφορά την εκπαίδευση, την επαγγελματική κατάρτιση και επανεκπαίδευση των εργαζομένων, καθώς επίσης και στην ανάπτυξη διακρατικών συνεργασιών με σκοπό την ανταλλαγή εμπειριών και τεχνογνωσίας μεταξύ των χωρών μελών της Ένωσης.

Όσον αφορά την τεχνολογία, είναι γεγονός ότι η σημασία της σήμερα είναι τεράστια με την ανάπτυξη που έχει σημειώσει, γιατί η χώρα μας δεδομένου ότι υστερεί συγκριτικά με τις υπόλοιπες χώρες της ΕΕ πρέπει να καταβάλλει συντονισμένες προσπάθειες σε κρατικό, επιχειρηματικό και ερευνητικών κέντρων επίπεδο, ώστε να μπορέσει να μειώσει την απόσταση.

Οι χρηματικοί πόροι είναι επίσης ένας παράγων που θα βοηθήσει την επιχειρηματική πρωτοβουλία να αναπτυχθεί και θα πρέπει και σ' αυτόν τον τομέα το κράτος να απελευθερώσει τους απαραίτητους πόρους μειώνοντας αφ' ενός τα ελλείμματα του δημόσιου τομέα, αφ' ετέρου χρησιμοποιώντας ορθολογικά τα χρήματα των ΚΠΣ και βελτιώνοντας το τραπεζικό σύστημα.

Τέλος, η βασική υποδομή και το σύνολο των υπηρεσιών που χρειάζονται για να λειτουργήσουν οι επιχειρήσεις είναι, επίσης, απαραίτητο να βελτιωθούν με την εφαρμογή της κατάλληλης πολιτικής εκ μέρους της πολιτείας.

➤ **Αναδιάρθρωση και Εκσυγχρονισμός του Παραγωγικού Συστήματος της Βιομηχανίας**

Τα τεράστια διαρθρωτικά προβλήματα της Ελληνικής βιομηχανίας είναι ήδη γνωστά, καθώς και εκείνα του εκσυγχρονιστικού μετασχηματισμού. Είναι απαραίτητο επομένως να βοηθηθεί να τα ξεπεράσει, διαφορετικά κινδυνεύει να καταρρεύσει από το βάρος του διεθνούς ανταγωνισμού και της εξέλιξης της τεχνολογίας. Οι δυνάμεις της αγοράς δεν αρκούν για να βοηθήσουν προς αυτήν την κατεύθυνση, αντίθετα υπάρχει κίνδυνος να οδηγήσουν σε συρρίκνωση όλους

σχεδόν τους παραδοσιακούς κλάδους από τους οποίους κυρίως αποτελείται ο μεταποιητικός τομέας.

Εκείνο, επομένως, που πρέπει να αντιμετωπιστεί άμεσα είναι το θέμα των προβληματικών επιχειρήσεων. Εκείνες που δεν είναι πλέον βιώσιμες πρέπει να κλείσουν το γρηγορότερο ενώ εκείνες που έχουν προοπτικές να βοηθηθούν, ιδιαίτερα οι επιχειρήσεις παραδοσιακού χαρακτήρα, ώστε να μπουν σε τροχιά ανάπτυξης. Αυτό βέβαια δεν θα γίνει ανώδυνα, χωρίς απολύσεις εργαζομένων, αλλά είναι αναγκαίο γιατί διαφορετικά και οι βιώσιμες επιχειρήσεις αργά ή γρήγορα θα καταρρεύσουν.

Η Ε.Ε. δεν ευνοεί βέβαια την άσκηση επιλεκτικής κλαδικής πολιτικής, όμως έχει δεχθεί εξαιρέσεις, ενώ στηρίζει τον εκσυγχρονισμό και την ανάπτυξη των μικρομεσαίων επιχειρήσεων. Δεδομένου δε ότι οι περισσότερες Ελληνικές επιχειρήσεις είναι μικρομεσαίες, υπάρχουν δυνατότητες να χρησιμοποιηθούν πόροι από τα κοινοτικά ταμεία για τον εκσυγχρονισμό της βιομηχανίας. (Απέργης, 2005).

3.5. Οι Εξαγωγικοί Κλάδοι της Ελληνικής Μεταποιητικής Βιομηχανίας

Οι κλάδοι της Ένδυσης & γουναρικών, των Βασικών μετάλλων, αλλά και των χημικών ουσιών, αποτελούν, μεταξύ άλλων, τους τομείς που προτείνει ο ΣΕΒΕ σε μελέτη του για το Υπουργείο Ανάπτυξης. Να επικεντρωθούν κυρίως οι προσπάθειες προώθησης των Ελληνικών εξαγωγών, δεδομένου ότι εξάγουν ένα σημαντικό ποσοστό της εγχώριας παραγωγής τους και έχουν επιτύχει υψηλό βαθμό εξαγωγικής εξωστρέφειας και δείχνουν να έχουν ανταγωνιστικά πλεονεκτήματα στις διεθνείς αγορές.

Σύμφωνα με τη μελέτη του ΣΕΒΕ, με τίτλο "Εφαρμοσμένη Έρευνα για τη Διαμόρφωση Δεικτών Παρακολούθησης των Εξαγωγικών Επιδόσεων της Ελλάδας" κάποιοι κλάδοι οι οποίοι αποτελούν, προς το παρόν, σχετικά μικρό ποσοστό του συνόλου των Ελληνικών εξαγωγών, έχουν πολύ καλές επιδόσεις τα τελευταία επτά με οχτώ χρόνια όσον αφορά στην εξαγωγική τους εξωστρέφεια, ώστε να εκτιμάται ότι τα προϊόντα τους έχουν πολύ καλές εξαγωγικές προοπτικές.

Η ανάλυση της εξαγωγικής εξωστρέφειας των κλάδων παραγωγής ανά χώρα και περιοχή, έχει αναδείξει και τις συγκεκριμένες χώρες στις οποίες ο κάθε κλάδος δείχνει να έχει ισχυρά ανταγωνιστικά πλεονεκτήματα και συνεπώς, τις καλύτερες εξαγωγικές επιδόσεις. Οι βασικοί κλάδοι (υψηλή αξία εξαγωγών και υψηλός δείκτης εξωστρέφειας) ενώ έχουν να επιδείξουν καλές εξαγωγικές επιδόσεις στις ιδιαίτερα δύσκολες και απαιτητικές αγορές της Ευρωζώνης, έχουν σχετικά χαμηλή εξαγωγική δραστηριοποίηση στις χώρες της διεύρυνσης (Βεντούρης κ.α., 2012).

Με δεδομένο όμως ότι τα προϊόντα των Ελληνικών επιχειρήσεων των κλάδων αυτών δείχνουν να είναι ανταγωνιστικά στις απαιτητικές και δύσκολες αγορές της Ευρωζώνης, η εξαγωγική απουσία τους από τις αγορές των χωρών της διεύρυνσης δεν μπορεί να οφείλεται στο ότι δεν είναι ανταγωνιστικά. Αυτό σημαίνει ότι στις αγορές αυτές, και ιδιαίτερα μετά την ενσωμάτωσή τους στην Ε.Ε., υπάρχουν σημαντικές ευκαιρίες τις οποίες οι Ελληνικές εξαγωγικές επιχειρήσεις πρέπει να εκμεταλλευτούν (Βεντούρης κ.α., 2012).

Η ανάλυση των εισαγωγικών δεικτών εννέα επιλεγμένων χωρών έδειξε ότι στις περισσότερες από τις χώρες αυτές υπάρχει αυξανόμενη ζήτηση για εισαγωγές προϊόντων, τα οποία οι Ελληνικές επιχειρήσεις εξάγουν με σχετικά μεγάλη επιτυχία σε άλλες, ίσως και δυσκολότερες, όσον αφορά στον ανταγωνισμό, χώρες αλλά όχι στη συγκεκριμένη.

Χαρακτηριστικό παράδειγμα αποτελεί η Πορτογαλία στην οποία υπάρχει μεγάλη και αυξανόμενη ζήτηση για όλα σχεδόν τα προϊόντα των σχετικά μεγάλων,

δυναμικών και εξωστρεφών παραγωγικών κλάδων της χώρας μας. Ωστόσο, οι Ελληνικές επιχειρήσεις των κλάδων αυτών εξαγγουν ελάχιστες ποσότητες στην Πορτογαλία. Συνοπτικά οι χώρες αυτές και οι κλάδοι που παρουσιάζουν στην κάθε μία προοπτικές είναι (Βεντούρης κ.α., 2012):

- Ιταλία (Αλιεία, Κλωστοϋφαντουργία, Χημικές ουσίες και προϊόντα, Πλαστικά και ελαστικά προϊόντα, Μηχανήματα και είδη εξοπλισμού),
- Ισπανία (Χημικές ουσίες και προϊόντα),
- Πορτογαλία (αποτελεί μια πολύ καλή ευκαιρία για τις Ελληνικές εξαγωγικές επιχειρήσεις αυτών των κλάδων),
- Φινλανδία (Αλιεία, Τρόφιμα και ποτά, Χημικές ουσίες και προϊόντα, Κλωστοϋφαντουργία),
- Γερμανία (Όλοι οι κλάδοι).

Επιτακτική ανάγκη να διατηρήσουν τα μερίδιά τους εκείνοι που πάνε καλά είναι:

- Γαλλία (Αλιεία, Τρόφιμα και ποτά, Κλωστοϋφαντουργία, Χημικές ουσίες και προϊόντα, Βασικά μέταλλα),
- Μεγάλη Βρετανία (Τρόφιμα και ποτά, Κλωστοϋφαντουργία, Βασικά μέταλλα, Ένδυση και γουναρικά),
- Ουγγαρία (Χημικές ουσίες και προϊόντα, Βασικά μέταλλα, Πλαστικά και ελαστικά προϊόντα, Μηχανήματα και είδη εξοπλισμού),
- Ρουμανία (Κλωστοϋφαντουργία, Χημικές ουσίες και προϊόντα, Βασικά μέταλλα, Πλαστικά και ελαστικά προϊόντα, Μηχανήματα και είδη εξοπλισμού).

Ο προσδιορισμός των παραγωγικών κλάδων οι οποίοι έχουν αντέξει στην επίθεση του «εισαγόμενου» ανταγωνισμού και έχουν κατορθώσει να διατηρήσουν την ανταγωνιστική τους θέση στην εγχώρια αγορά έδειξε ότι κλάδοι όπως η Κλωστοϋφαντουργία, οι Χημικές Ουσίες και Προϊόντα, τα Βασικά Μέταλλα και τα Μεταλλικά Προϊόντα, οι οποίοι επιδεικνύουν καλούς βαθμούς εξωστρέφειας και ανταγωνιστικότητας στις διεθνείς αγορές, διατηρούν την ανταγωνιστικότητά τους και στην εγχώρια αγορά. Διαπιστώνεται όμως, ότι η παραγωγική δυναμικότητα ενός σημαντικού αριθμού παραγωγικών κλάδων της Ελληνικής οικονομίας δεν επαρκεί για την ικανοποίηση της εγχώριας ζήτησης (Αγαπητός, 2009).

Το ενδιαφέρον συμπέρασμα, ωστόσο, είναι ότι η εγχώρια παραγωγική δυναμικότητα ακόμα και κλάδων με υψηλό βαθμό εξωστρέφειας και σχετικά υψηλή αξία εξαγωγών, όπως οι Χημικές Ουσίες και Προϊόντα, δεν επαρκεί για να καλύψει την εγχώρια ζήτηση. Το τελευταίο σημαίνει ότι η ενίσχυση αυτών των κλάδων από τις αναπτυξιακές πολιτικές θα αποφέρει διπλά οφέλη για το εμπορικό ισοζύγιο, καθώς θα έχει ευνοϊκές επιπτώσεις όχι μόνο στην αύξηση των εξαγωγών αλλά πολύ πιθανόν και στη μείωση των εισαγωγών προϊόντων αυτών των κλάδων.

Τέλος, η προσπάθεια ενίσχυσης της επιχειρηματικότητας και της ανταγωνιστικότητας των μικρομεσαίων επιχειρήσεων, πρέπει να στοχεύει προς τις παραγωγικές δραστηριότητες που ανήκουν σε κλάδους που είναι εξωστρεφείς και έχουν ανταγωνιστικά πλεονεκτήματα.

Η μελέτη του ΣΕΒΕ εκτιμά ότι η διαμόρφωση και υλοποίηση μιας τέτοιας στοχευμένης πολιτικής θα είναι πιο αποτελεσματική, όσον αφορά στην επιτυχή έκβαση των νέων επιχειρηματικών εγχειρημάτων που θα υποστηριχθούν οικονομικά και τεχνοκρατικά, και θα συνεπάγεται με οφέλη όχι μόνο για την ανάπτυξη και την απασχόληση αλλά και για το εμπορικό ισοζύγιο.

Με βάση τη μελέτη του Συνδέσμου Εξαγωγέων Βορείου Ελλάδος (ΣΕΒΕ), πέραν της ΕΕ, η οποία απορροφά τη μερίδα του λέοντος των εξαγόμενων Ελληνικών προϊόντων, οι αγορές στις οποίες θα πρέπει να στραφούν στρατηγικά οι Ελληνικές εξαγωγικές επιχειρήσεις είναι έξι αναπτυσσόμενες (Κίνα, Βραζιλία, Ινδία, Ρωσία, Τουρκία και Νότια Κορέα) και δύο ανεπτυγμένες (ΗΠΑ και Ιαπωνία) (Βεντούρης κ.α., 2012).

Κεφάλαιο 4^ο

Η μεταποιητική εξαγωγική βιομηχανία στην Ελλάδα - Μια εμπειρική ανάλυση

4.1. Εισαγωγή

Αναφορικά με την δραστηριότητα που σημειώνεται στο κλάδο της μεταποίησης στην Ελλάδα και βάσει μελέτης της ΕΣΥΕ, ο κλάδος της μεταποίησης είναι υπεύθυνος για την παραγωγή του ποσοστού του 11,1% του Ελληνικού Ακαθάριστου Εγχώριου Προϊόντος (ΑΕΠ) υπολογίζοντας σε τιμές συντελεστών παραγωγής για το έτος 2010. Ο κλάδος αυτός απασχολεί το 11% του συνολικού απασχολούμενου προσωπικού. Αν συγκρίνουμε την συμμετοχή της Ελληνικής μεταποιητικής βιομηχανίας με τις χώρες της ΕΕ όσον αφορά στο ΑΕΠ, φαίνεται πως έχει χαμηλή συμμετοχή εφόσον το αντίστοιχο ποσοστό είναι 16,3% στην Ισπανία, 19,4% στην Τουρκία, 18,9% στην Ιταλία και 25,4% στην Ουγγαρία.

Οι Ελληνικές μεταποιητικές επιχειρήσεις οι οποίες δραστηριοποιούνται με δυναμικό τρόπο όσον αφορά στις διεθνείς αγορές παράγουν και διανέμουν (Βεντούρης κ.α., 2012):

- Προϊόντα και υπηρεσίες ανταγωνιστικές,
- Προϊόντα και υπηρεσίες υψηλής ποιότητας,
- Προϊόντα πιστοποιημένα,
- Προϊόντα τυποποιημένα και ελκυστικά συσκευασμένα.

Μπορούμε να πούμε πως η ανάπτυξη της μεταποιητικής βιομηχανίας στην Ελλάδα βασίζεται στους παρακάτω παράγοντες (Βεντούρης κ.α., 2012):

- σε προϊόντα τα οποία κοστολογούνται υψηλά όσον αφορά στη μεταφορά σε σχέση με την αξία τους όπως χημικά προϊόντα, προϊόντα πετρελαίου, προϊόντα από πλαστική και ελαστική ύλη, κ.ά.,
- σε προϊόντα που προκύπτουν από την εκμετάλλευση του ορυκτού πλούτου της χώρας (μη μεταλλικά ορυκτά, μεταλλουργίες, προϊόντα από μέταλλο, κ.ά.),
- στην αξιοποίηση στον κλάδο των τροφίμων των παραδοσιακών γεωργικών προϊόντων.

Τα τελευταία χρόνια και πιο συγκεκριμένα ειδικότερα μετά από την αλλαγή του νομίματος της χώρας μας σε ευρώ, ο τομέας της μεταποίησης και αναλυτικότερα όσον αφορά σε βιομηχανίες οι οποίες εμφανίζουν υψηλή εξάρτηση από τον παραγωγικό συντελεστή εργασία, παρουσίασε σημαντική ύφεση. Ακόμα και σε προϊόντα που έχουν αυξημένη διεθνή ζήτηση και συνεπώς

η παραγωγή τους έχει ανάπτυξη, η Ελλάδα δεν είναι ανταγωνιστική και η εγχώρια ζήτηση καλύπτεται αποκλειστικά με εισαγωγές.

Ουσιαστικά η Ελλάδα φαίνεται να εξειδικεύεται στην παραγωγή προϊόντων που δεν μπορούν εύκολα να παραχθούν στις χώρες του εξωτερικού και απόρροια αυτού είναι το γεγονός πως αντιμετωπίζουν περιορισμένο ανταγωνισμό από το εξωτερικό. Τέτοιες εγχώριες βιομηχανίες τροφίμων είναι για παράδειγμα οι βιομηχανίες γάλακτος που ενώ έχουν σημαντικό μερίδιο στην εγχώρια αγορά έχουν πολύ μικρό μερίδιο στην αγορά του διεθνώς εμπορεύσιμου διατηρημένου γάλακτος (Βεντούρης κ.α., 2012).

Σήμερα, η διεθνοποίηση και η εξαγωγική δραστηριότητα είναι ένα από τα σημαντικότερα τμήματα της μακροπρόθεσμης στρατηγικής των επιχειρήσεων. Πιο συγκεκριμένα, αποτελεί γεγονός πως είναι ένας από τους κυριότερους παράγοντες ανάπτυξης και απόκτησης ανταγωνιστικού πλεονεκτήματος για τις επιχειρήσεις. Παρά το γεγονός αυτό μόνο το 8% των μικρομεσαίων επιχειρήσεων της ΕΕ εξάγει στις διεθνείς αγορές.

4.2. Μεταποίηση και εξαγωγές στην Ελλάδα

Αναφορικά με την Ελλάδα, αν η εμπειρία μας ως επιχειρηματίες με δραστηριοποίηση στις διεθνείς αγορές, συνδυασθεί με τη διεθνή βιβλιογραφία για τα ζητήματα της διεθνοποίησης, διαπιστώνεται το γεγονός ότι οι κυριότεροι λόγοι που αποτρέπουν τις επιχειρήσεις διεθνώς, αλλά και στη χώρα μας, να αναλαμβάνουν δράσεις διεθνοποίησης είναι δυο:

- η έλλειψη στελεχών που θα ασχοληθούν με τη διεθνοποίηση μιας επιχείρησης,
- η έλλειψη χρηματοδότησης.
(Βεντούρης κ.α., 2012)

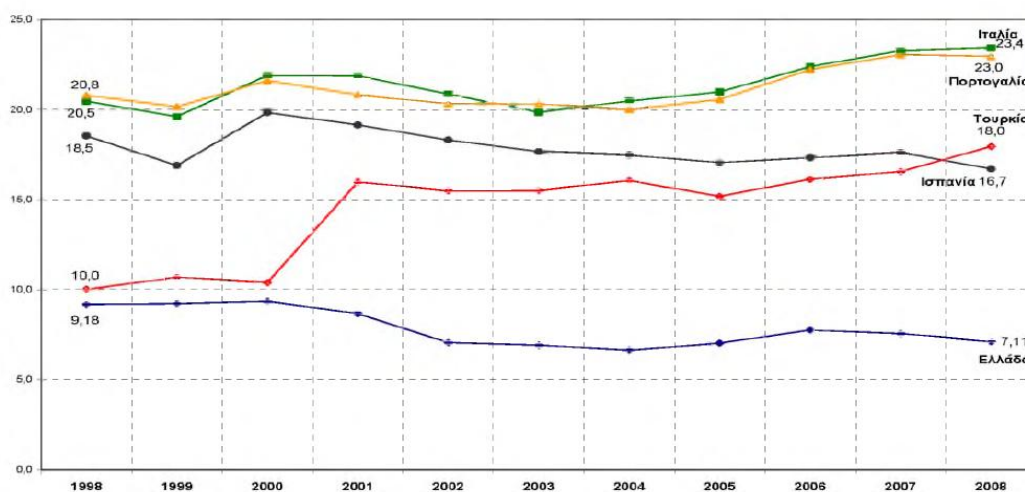
Αναφορικά με την διαδικασία της υποβοήθησης της διεθνοποίησης των επιχειρήσεων αλλά και την άρση των εμποδίων πρόσβασής τους στις διεθνείς αγορές, οι κυβερνήσεις των ανεπτυγμένων και των αναπτυσσομένων χωρών θεσμοθετούν σχετικές πολιτικές, διότι κατανοούν πως η διεθνοποίηση των εγχώριων επιχειρήσεων θα έχει θετική επίπτωση στην οικονομία και ανάπτυξη, και κατ' επέκταση στη διεθνή ανταγωνιστικότητα της χώρας.

Αν μελετήσουμε τους ρυθμούς μεταβολής της εξαγωγικής δραστηριότητας και ΑΕΠ της Ελλάδος από το 1960 - 2007 προκύπτει το συμπέρασμα πως η χώρα μας είχε τον δεύτερο υψηλότερο ρυθμό ανάπτυξης στην ΕΕ τα περασμένα σαράντα σχεδόν χρόνια, αλλά πολύ χαμηλό ρυθμό μεταβολής της εξωστρέφειάς της. (Στουρνάρας & Αλμπάνη, 2008)

Αντίθετα, αν προχωρήσουμε στη μελέτη του λόγου των εξαγωγών προϊόντων στο ΑΕΠ, δηλαδή των προϊόντων που παράγονται από τις μεταποιητικές επιχειρήσεις, για τα τελευταία έντεκα χρόνια δείχνει ότι το ποσοστό αυτό διαχρονικά είναι σχετικά χαμηλό και μικρότερο από 10% για το 2008.

Σε περίπτωση που συγκρίνουμε τον συγκεκριμένο δείκτη με άλλες ανταγωνίστριες χώρες, όπως είναι η Τουρκία, η Ιταλία, η Ισπανία, η Πορτογαλία, χώρες της «ευρωπαϊκής περιφέρειας» με μέση κατάταξη στις διεθνείς μετρήσεις ανταγωνιστικότητας, θα διαπιστώσουμε τη σαφή πτωτική του τάση για την Ελλάδα, αλλά κυρίως το μεγάλο χάσμα που υπάρχει σε σύγκριση με τις παραπάνω χώρες.

Διάγραμμα 1: Η διαχρονική εξέλιξη του δείκτη των εξαγωγών προϊόντων ως προς το παραγόμενο ΑΕΠ, 1998 – 2008

Πηγή: World Trade Organization Statistics database, IMD World Competitiveness Yearbook 2009, Επεξεργασία στοιχείων: Διεύθυνση Τεκμηρίωσης και Μελετών ΣΒΒΕ

Πίνακας 3: Εξαγωγές προϊόντων ως προς το παραγόμενο ΑΕΠ: διαφορές της Ελλάδας με βασικές ανταγωνίστριες χώρες τη δεκαετία 1998 – 2008

Διαφορά Ελλάδας με...	1998	2008	Αύξηση της διαφοράς κατά ... μονάδες
Τουρκία	-0,8	-10,8	10,0
Ισπανία	-11,3	-16,3	5,0
Πορτογαλία	-11,6	-15,8	4,2
Ιταλία	-11,3	-16,3	5,0

Πηγή: WorldTradeOrganizationStatisticsdatabase, IMDWorldCompetitivenessYearbook 2009, Επεξεργασία στοιχείων: Διεύθυνση Τεκμηρίωσης και Μελετών ΣΒΒΕ

Πίνακας 4: Οι Ελληνικές εξαγωγές ανά βασική κατηγορία προϊόντων, ά τρίμηνο 2012 τ.(σε εκατ. ευρώ)

Κατηγορία προϊόντος	2012	2011	Μεταβολή (σε %)
Αγροτικά προϊόντα	1.270,1	1.325,2	-4,2
Πρώτες ύλες	411,9	297,9	38,3
Κάψιμα	2.180,2	1.412,9	54,3
Βιομηχανικά προϊόντα	3.216,0	3.225,2	-0,3
Άλλα προϊόντα	198,1	267,3	-25,9
Συνολικές εξαγωγές	7.276,3	6.528,5	11,5

Πηγή: Πανελλήνιος Σύνδεσμος Εξαγωγέων

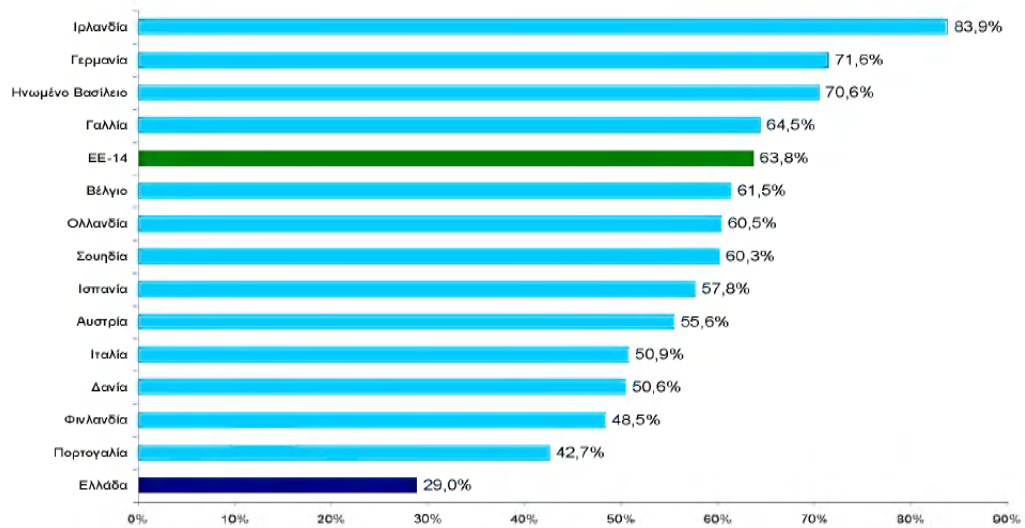
Την ίδια στιγμή, η Ελλάδα έχει υψηλά ποσοστά ιδιωτικής και δημόσιας κατανάλωσης, πράγμα που σημαίνει ότι η δομή της είναι παρόμοια με τη δομή ανεπτυγμένων οικονομιών. Αυτό αποτελεί αντίφαση αφού οι μεγαλύτερες οικονομίες έχουν περιθώρια εσωστρεφούς ανάπτυξης, σε αντίθεση με την Ελλάδα, όπου τα περιθώρια εσωστρεφούς ανάπτυξης πλέον είναι σχεδόν ανύπαρκτα.

Συνεπώς, η ενίσχυση της διεθνοποίησης αλλά και της εξωστρέφειας της οικονομίας και των επιχειρήσεων αποτελεί μονόδρομο, ειδικά την τρέχουσα χρονική περίοδο της διεθνούς οικονομικής κρίσης. Αναφορικά με την ενσωμάτωση της χώρας μας στην ΕΕ τα στοιχεία είναι αρνητικά:

- Οι εξαγωγές Ελληνικών προϊόντων στις χώρες της ΕΕ ως προς το σύνολο των εξαγωγών προϊόντων το 1999 ήταν 0,66, ενώ το 2008 ήταν 0,64 .
- Ομοίως, οι εισαγωγές προϊόντων από τις χώρες της ΕΕ προς τις συνολικές εισαγωγές προϊόντων που πραγματοποιεί η χώρα το 1999 ήταν 0,70, ενώ το 2008 είναι 0,55 .
- Τέλος, το εμπορικό ισοζύγιο με τις χώρες της ΕΕ ως ποσοστό του ΑΕΠ από 0,10 το 1999 έχει μειωθεί ελαφρώς στο 0,092 το 2008.

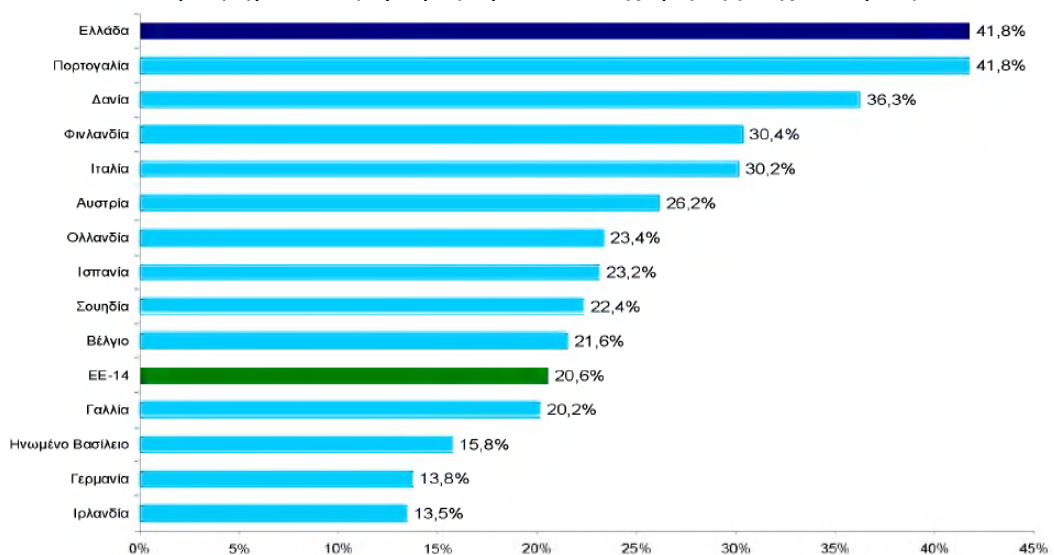
Για το 2008, αναφορικά με τη δομή των εξαγωγών που πραγματοποιεί η μεταποιητική βιομηχανία της χώρας μας, τα στοιχεία είναι τα εξής:

Γράφημα 1: Ποσοστό των εξαγωγών προϊόντων τεχνολογίας της μεταποίησης στην Ελλάδα

Πηγή: Eurostat

Γράφημα 2: Εξαγωγές προϊόντων χαμηλής τεχνολογίας

Πηγή: Eurostat

Την ίδια ώρα που η δομή των εξαγωγών της μεταποίησης στην ΕΕ μετατοπίζεται ολοένα και περισσότερο προς την παραγωγή και συνεπακόλουθα εξαγωγή προϊόντων υψηλής τεχνολογίας. Ειδικότερα:

- τα προϊόντα μεταποίησης υψηλής και μεσαίας υψηλής τεχνολογίας από 49,5% το 1980, συμμετείχαν το 2003 στο σύνολο των εξαγωγών των μεταποιητικών επιχειρήσεων σε ποσοστό 63,8%, γεγονός που συνιστά αύξηση κατά 29%.
- τα προϊόντα μεταποίησης χαμηλής τεχνολογίας το 1980 συμμετείχαν με 25,1% στις εξαγωγές των μεταποιητικών επιχειρήσεων. Το 2003 το ποσοστό αυτό ανήλθε σε 15,6%, γεγονός που συνιστά διαχρονική μείωση της τάξης του 38%, και τέλος,
- το ποσοστό των εξαγόμενων προϊόντων μεταποίησης μεσαίας και χαμηλής τεχνολογίας από 25,4% το 1980, μειώθηκε στο 15,6% το 2003. Η μείωση αυτή είναι της τάξης του 39%. (Στουρνάρας & Αλμπάνη, 2008)

Από τα προαναφερθέντα προκύπτει η διαχρονική βελτίωση των μεγεθών των εξαγωγών της Ελληνικής μεταποίησης η οποία ακόμη ακολουθεί το παραγωγικό πρότυπο των προηγούμενων δεκαετιών και μέχρι σήμερα εξακολουθεί να δίνει ιδιαίτερη έμφαση σε παραδοσιακούς κλάδους εντάσεως εργασίας, παρά την τεχνολογική αναβάθμιση που γενικά έχει συντελεσθεί με τη βοήθεια και των κοινοτικών χρηματοδοτήσεων.

Αντίθετα, οι κλάδοι οι οποίοι κατάφεραν να υιοθετήσουν στρατηγικές τεχνολογικής αναβάθμισης σε όρους συντελεστών παραγωγής, κατάφεραν να διατηρήσουν και να διευρύνουν τα μερίδιά τους στις διεθνείς αγορές, ιδιαίτερα στις ανεπτυγμένες.

Αναφορικά με το βορειοελλαδικό τόξο, τα κίνητρα τα οποία αποτέλεσαν αφορμή για τις μεταποιητικές επιχειρήσεις με την ανάληψη δράσεων διεθνοποίησης, έχουν καταγραφεί από έρευνες που έχουν υλοποιηθεί από τη Διεύθυνση Τεκμηρίωσης και Μελετών του Συνδέσμου κατά την τελευταία πενταετία.

Τα κίνητρα, ή αν θέλετε οι πιέσεις για διεθνοποίηση, προέρχονται τόσο από το εξωτερικό όσο και από το εσωτερικό περιβάλλον των επιχειρήσεων. Ας δούμε λοιπόν τα κίνητρα ανά περιβάλλον.

Οι επιχειρήσεις της Βορείου Ελλάδος επιλέγουν να διεθνοποιηθούν διότι επιθυμούν:

- να είναι μικρότερη η ανάπτυξη της εγχώριας αγοράς από την ξένη,
- να αποκτήσουν ενεργητικό των ανταγωνιστών τους, μέσω της απόκτησης άυλων στοιχείων του ενεργητικού, κυρίως φήμης και πελατείας,

- να εκμεταλλευθούν χρηματοδοτικά και άλλα κίνητρα στις χώρες υποδοχής, δηλαδή επιδοτήσεις, επιχορηγήσεις, φορολογικές απαλλαγές κλπ,
- να έχουν άμεση πρόσβαση στην ξένη αγορά, εκμεταλλευόμενοι το μέγεθός της,
- να έχουν πρόσβαση σε πόρους και υποδομές.
(Στουρνάρας & Αλμπάνη, 2008)

Τα προαναφερθέντα αφορούν στις πιέσεις από το εξωτερικό περιβάλλον. Οι πιέσεις από το εσωτερικό περιβάλλον των επιχειρήσεων που οδηγούν σε ανάληψη δράσεων διεθνοποίησης είναι δυο:

- η πρώτη σχετίζεται με την ανάγκη των επιχειρήσεων για βελτίωση της αποτελεσματικότητάς τους και για να το επιτύχουν αυτό επιδιώκουν να αποκτήσουν οικονομίες κλίμακας και οικονομίες που συνδέονται με συνέργιες και συνεργασίες στη χώρα υποδοχής, και,
- η δεύτερη σχετίζεται με την ανάπτυξη των ικανοτήτων της επιχείρησης, και για να το επιτύχουν αυτό οι επιχειρήσεις ενισχύουν τα δίκτυα πωλήσεών τους και βελτιώνουν την εμπορία των προϊόντων τους στην ξένη αγορά.

Παρ' όλα αυτά, η δραστηριοποίηση των επιχειρήσεων στις ξένες αγορές καθώς και η διαδικασία μέχρι την ανάληψη δράσεων διεθνοποίησης δεν είναι και δεν γίνεται να είναι απρόσκοπτες. Τα προσκόμματα για τη διεθνοποίηση των επιχειρήσεων είναι πολλά και ποικίλα. Παρουσιάζονται τα κύρια προσκόμματα διεθνοποίησης:

➤ **Προσκόμματα πληροφόρησης**

Ελλιπής ή/και περιορισμένη πληροφόρηση για τον εντοπισμό και την ανάλυση νέων αγορών, εντοπισμός επιχειρηματικών ευκαιριών σε νέες αγορές.

➤ **Προσκόμματα που αφορούν το προϊόν και την τιμή**

Προσφορά ικανοποιητικών τιμών για τους πελάτες, δυσκολία προσφοράς ίδιων τιμών με τις τιμές που προσφέρουν οι ανταγωνιστές.

➤ **Κυβερνητικά προσκόμματα**

Γραφειοκρατία στη χώρα υποδοχής, γενικότερη λειτουργία του δημόσιου τομέα στη χώρα υποδοχής.

➤ **Προσκόμματα από την εσωτερική λειτουργία των επιχειρήσεων**

Ανεπαρκής αριθμός ή/και μη επαρκώς εκπαιδευμένο προσωπικό για την ανάπτυξη δράσεων διεθνοποίησης, ανεπάρκεια κεφαλαίων κίνησης για χρηματοδότηση εξαγωγικών δραστηριοτήτων.

➤ **Προσκόμματα στη διανομή και την προώθηση**

Επίτευξη αξιόπιστης αντιπροσώπευσης στο εξωτερικό, υψηλό κόστος για τη μεταφορά και την ασφάλιση των προϊόντων.

➤ **Διαδικαστικά προσκόμματα**

Καθυστέρηση στις πληρωμές της επιχείρησης από τους πελάτες του εξωτερικού, δυσκολία τόσο για τη σύναψη συμφωνιών όσο και για την επίλυση διαφωνιών.

➤ **Προσκόμματα που προέρχονται από προμηθευτές και πελάτες**

Οξύς ανταγωνισμός στην ξένη αγορά, διαφορετικές συνήθειες και στάσεις των πελατών στις ξένες αγορές.

➤ **Προσκόμματα από το επιχειρηματικό περιβάλλον**

Επιδεινούμενες οικονομικές συνθήκες που επικρατούν στην αγορά – στόχο, κίνδυνοι συναλλαγματικών ισοτιμιών

➤ **Δασμολογικά και μη δασμολογικά προσκόμματα**

Ύπαρξη υψηλών δασμών στην αγορά – στόχο, αυστηροί κανονισμοί για την εισαγωγή προϊόντων στην αγορά – στόχο.

➤ **Άλλα προσκόμματα**

Ισχύουσα εργατική νομοθεσία, σταθερότητα νομικού και διοικητικού πλαισίου. (Στουρνάρας & Αλμπάνη, 2008)

Εντοπίζεται η ύπαρξη τριών ζητημάτων τα οποία απασχολούν τους επιχειρηματίες των μεταποιητικών επιχειρήσεων στην προσπάθειά τους να διεθνοποιηθούν. Αυτά είναι:

- Οι γενικότερες προοπτικές της χώρας και της συγκεκριμένης περιοχής που επιλέγουν να εγκατασταθούν,

- Οι συνθήκες που επικρατούν στο περιβάλλον στο οποίο δραστηριοποιούνται,
- Το κόστος λειτουργίας των επιχειρήσεών τους.

Στο πλαίσιο αυτό οι προτάσεις μας για την ενίσχυση της διεθνοποίησης και της ανταγωνιστικότητας των μεταποιητικών επιχειρήσεων στις διεθνείς αγορές κατηγοριοποιούνται ως εξής:

- προτάσεις για παροχή κινήτρων κεφαλαιουχικού και φορολογικού χαρακτήρα, που επίσης θα διευκολύνουν τη διεθνοποίηση των επιχειρήσεων.
- προτάσεις για τη βελτίωση του εγχώριου επιχειρηματικού περιβάλλοντος που θα διευκολύνουν τις επιχειρήσεις να διεθνοποιηθούν,
- προτάσεις πληροφόρησης για τις ξένες αγορές
- προτάσεις προβολής των προϊόντων (Στουρνάρας & Αλμπάνη, 2008)

Εκτός των προαναφερθέντων, σχετικά με το σημερινό πλαίσιο, την πιο καθοριστική εικόνα αναφορικά με την ανταγωνιστικότητα των εγχώριων μεταποιητικών κλάδων τη διαμορφώνουν μια σειρά από δείκτες που αξιολογούν τις διεθνείς επιδόσεις αυτών των κλάδων. Πιο συγκεκριμένα, εξετάζονται:

- ❖ ο Δείκτης Ισοζυγίου, αφορά τον ειδικό λογαριασμό στον οποίο καταγράφονται το ύψος και οι εξελικτική πορεία των οικονομικών συναλλαγών που διατηρεί μία χώρα με άλλες χώρες του κόσμου. (Βικιπαίδεια, 2011)
- ❖ ο Δείκτης Balassa, μπορεί να χρησιμοποιηθεί για την μέτρηση ανταγωνιστικού πλεονεκτήματος μίας χώρας. Ορίστηκε από τον Bela Balassa και τον Mark Noland. (Βικιπαίδεια, 2011)
- ❖ η Μήτρα Ανταγωνιστικότητας, είναι ένα εργαλείο στρατηγικού σχεδιασμού το οποίο χρησιμοποιείται για την ανάλυση του εσωτερικού και εξωτερικού περιβάλλοντος μίας επιχείρησης όταν η επιχείρηση πρέπει να λάβει μία απόφαση σε σχέση με τους στόχους που έχει θέσει ή με σκοπό την επίτευξή τους. (Βικιπαίδεια, 2011)
- ❖ ο Δείκτης παραγωγικότητας εξαγωγών βάσει Hausmann, Hwang & Rodrik, μετρά την παραγωγικότητα που σχετίζεται με τις μεταποιητικές εξαγωγικές επιδόσεις προκειμένου να αξιολογηθεί η διάχυση των ωφελειών στην οικονομία από την επένδυση σε κλάδους παραγωγής με ανταγωνιστικό πλεονέκτημα και αναπτυξιακές προοπτικές. (Βικιπαίδεια, 2011)

Από την ανάλυση προκύπτουν τα εξής ευρήματα:

Βάσει της ανάλυσης του **Δείκτη Ισοζυγίου**, οι πιο ανταγωνιστικοί κλάδοι είναι οι κλάδοι της παραγωγής: τσιμέντου, ασβέστη, γύψου, η κατασκευή τούβλων, πλακιδίων και λοιπών δομικών προϊόντων από τη γη. Εξάλλου, παρά την χαμηλή τιμή του δείκτη, ο κλάδος της κατασκευής σιδηροδρομικών, τροchioδρομικών μηχανών και τροχαίου υλικού παρουσίασε σημαντική βελτίωση της ανταγωνιστικής του θέσης μετά το 2008 σε σχέση με την προηγούμενη περίοδο. Επίσης, οι κλάδοι κατασκευής πλεκτών υφασμάτων και υφασμάτων πλέξης κροσέ, κατασκευής δομικών-μεταλλικών προϊόντων, κατασκευής σωλήνων και κατεργασίας, βαφής γουναρικών, κατασκευής γούνινων ειδών όχι μόνο διατήρησαν το σχετικό δείκτη σε υψηλά επίπεδα, αλλά κατάφεραν να βελτιώσουν την ανταγωνιστική τους θέση μετά το 2008. (Στουρνάρας & Αλμπάνη, 2008)

Βάσει της ανάλυσης του **Δείκτη Balassa**, οι κλάδοι οι οποίοι χαρακτηρίζονται από μεγάλη εξωστρέφεια, δηλαδή με διαχρονικά υψηλές τιμές του δείκτη είναι: Η κατεργασία και βαφή γουναρικών, η κατασκευή γούνινων ειδών, η παραγωγή τσιμέντου, ασβέστη και γύψου, η επεξεργασία-συντήρηση φρούτων και λαχανικών. Αξίζει επιπλέον να σημειωθεί ότι οι κλάδοι κατασκευής ηλεκτρονικών λυχνιών, κατασκευής ξυλουργικών προϊόντων για την οικοδομή και κατασκευής ατμογεννητριών βελτίωσαν την ανταγωνιστική τους θέση μετά το 2008, παρά τις χαμηλές τιμές του δείκτη. (Στουρνάρας & Αλμπάνη, 2008)

Η κατασκευή της **Μήτρας Ανταγωνιστικότητας** εξυπηρετεί στον εντοπισμό εκείνων των κλάδων που παρουσιάζουν συγκριτικά πλεονεκτήματα εξωστρέφειας, λαμβάνοντας υπόψη τόσο την εξέλιξη της εξωτερικής ζήτησης όσο και την εξέλιξη της συμμετοχής των Ελληνικών εξαγωγών στις αντίστοιχες Ευρωπαϊκές εξαγωγές. Με βάση την εξέλιξη της εξωτερικής ζήτησης, δηλαδή τη μεταβολή των εξαγωγών των μεταποιητικών κλάδων προς τη μεταβολή των συνολικών εξαγωγών της μεταποίησης στην ΕΕ, οι πιο ελπιδοφόροι κλάδοι που θα μπορούσαν να επωφεληθούν από τη διεθνή ζήτηση είναι: Η παραγωγή φαρμακευτικών προϊόντων, χημικών προϊόντων για ιατρικούς σκοπούς και φαρμακευτικών προϊόντων από βότανα, η κατασκευή παιχνιδιών κάθε είδους και η κατασκευή ιατροχειρουργικού εξοπλισμού και ορθοπεδικών οργάνων. (Στουρνάρας & Αλμπάνη, 2008)

Βάσει του κριτηρίου της εξέλιξης της συμμετοχής των Ελληνικών μεταποιητικών εξαγωγών στις αντίστοιχες Ευρωπαϊκές κλαδικές εξαγωγές, οι πλέον ανταγωνιστικοί κλάδοι είναι: Η κατασκευή σωλήνων, η κατασκευή ρολογιών, η παραγωγή γαλακτοκομικών προϊόντων, η κατασκευή προϊόντων από σκυρόδεμα, γύψο και τσιμέντο, η κατασκευή ηλεκτρικών συσσωρευτών, πρωτογενών ηλεκτρικών στοιχείων και οι εκδόσεις.

Βάσει του κριτηρίου του σχετικού μεγέθους των μεταποιητικών κλαδικών εξαγωγών στο σύνολο των εξαγωγών της μεταποίησης στην Ελλάδα, οι κλάδοι που συνδυάζουν αυξημένη εξωτερική ζήτηση και αυξητική τάση στη συμμετοχή τους στις αντίστοιχες Ευρωπαϊκές εξαγωγές είναι: Η παραγωγή φαρμακευτικών προϊόντων, χημικών προϊόντων για ιατρικούς σκοπούς και φαρμακευτικών προϊόντων από βότανα, η κατασκευή πλαστικών προϊόντων, η παραγωγή βασικών χημικών προϊόντων, η κατασκευή κάθε είδους ξύλινων δοχείων και κιβωτίων και η κατασκευή λοιπού εξοπλισμού μεταφορών. (Στουρνάρας & Αλμπάνη, 2008)

Εν τέλει, η κατασκευή του **δείκτη παραγωγικότητας εξαγωγών των Hausmann, Hwang & Rodrik** των μεταποιητικών κλάδων βοηθά στον εντοπισμό εκείνων που παρουσιάζουν συγκριτικά πλεονεκτήματα παραγωγικότητας έναντι των αντίστοιχων της ΕΕ. Οι κλάδοι που κατέγραψαν τη μεγαλύτερη μέση ετήσια αύξηση της εξαγωγικής παραγωγικότητας (2000 - 2010) είναι: Η κατασκευή ηλεκτρονικών λυχνιών και ηλεκτρονικών εξαρτημάτων, η κατασκευή ρολογιών, η παραγωγή προϊόντων οπτανθρακοποίησης, η κατασκευή ηλεκτρικών συσσωρευτών, πρωτογενών ηλεκτρικών στοιχείων και συστοιχιών. Επιπλέον, οι κλάδοι κατασκευής κάθε είδους ξύλινων δοχείων και κιβωτίων, κατασκευής παιχνιδιών κάθε είδους και κατασκευής προϊόντων από σκυρόδεμα, γύψο και τσιμέντο κατάφεραν να αντισταθούν στις αρνητικές επιπτώσεις της οικονομικής κρίσης και αύξησαν την παραγωγικότητα των εξαγωγών τους την περίοδο 2008 - 2010. (Στουρνάρας & Αλμπάνη, 2008)

Βάσει του συγκεκριμένου, αναλύονται στοιχεία που αφορούν την εξωστρέφεια της Ελληνικής μεταποίησης. Παρουσιάζονται τα κίνητρα διεθνοποίησης των μεταποιητικών επιχειρήσεων, αλλά κυρίως τα κύρια προσκόμματα που συναντούν οι μεταποιητικές επιχειρήσεις της περιοχής μας στην προσπάθεια ανάληψης δράσεων διεθνοποίησης στις αγορές του εξωτερικού.

Κεφάλαιο 5^ο

Εμπειρική έρευνα της συμπεριφοράς των Ελληνικών Μεταποιητικών Επιχειρήσεων

Μέσα από την δευτερογενή ανάλυση των βασικών δεδομένων της παραγωγικής λειτουργίας των μεταποιητικών επιχειρήσεων καθώς και των μεθοδολογιών αξιολόγησης της ανταγωνιστικότητας, σκοπεύουμε να εντοπίσουμε εκείνες τις μεταποιητικές δραστηριότητες οι οποίες παράγουν προϊόντα υψηλής προστιθέμενης αξίας, με ισχυρή, ανερχόμενη εξαγωγική ζήτηση και συνεχώς διευρυνόμενη θέση στις διεθνείς αγορές. Συνεπώς, οι συγκεκριμένες παρουσιάζουν σαφώς δυνατότητες συμβολής στην οικονομική ανάκαμψη καθώς και στην οικονομική ανάπτυξη της χώρας και την ίδια στιγμή στην άμβλυση της ιδιαίτερα οξυμένης ανεργίας. Τονίζεται ότι η ανάλυση εστιάζει σε επιμέρους μεταποιητικές δραστηριότητες, ούτως ώστε να εντοπιστούν κάποιοι ορισμένοι μεταποιητικοί κλάδοι που παρουσιάζουν αναπτυξιακό ενδιαφέρον.

5.1. Δείγμα και Μεθοδολογία ανάλυσης δεδομένων

Μέσα από την εμπειρική έρευνα στατιστικών στοιχείων σχετικά με την συμπεριφορά των Ελληνικών μεταποιητικών επιχειρήσεων έγινε συλλογή οικονομικών στοιχείων και η σχετική επεξεργασία τους. Το δείγμα των εταιρειών περιλαμβάνει στοιχεία μέσω των όρων από μια βάση δεδομένων η οποία αποτελείται από 3600 επιχειρήσεις που κατηγοριοποιούνται σε 28 κλάδους μεταποίησης.

Πιο αναλυτικά, οι μεταποιητικές εταιρείες που χρησιμοποιήσαμε και αναλύσαμε τους δείκτες τους κατά την χρονική περίοδο 2003 - 2011 ανήκουν στους κλάδους της κλωστοϋφαντουργίας, της ένδυσης-υπόδησης, του καπνού, των μηχανημάτων, των τροφίμων και ποτών, των χημικών, ηλεκτρολογικού υλικού, των λευκών ειδών, των μεταφορικών μέσων - ναυπηγείων, του ξύλου-φελλού, μη μεταλλικών υλικών, των προϊόντων πετρελαίου, επίπλων, δέρματος-γούνας και μεταλλικών προϊόντων και κατασκευών.

Τα αποτελέσματα της στατιστικής ανάλυσης μέσω της χρήσης αριθμοδεικτών παρουσιάζονται παρακάτω μέσω διαγραμμάτων.

Τα οικονομικά στοιχεία των 3600 επιχειρήσεων αντλήθηκαν από τη βάση της ICAP Hellas μιας ιδιωτικής εταιρείας βάσης δεδομένων στην Ελλάδα. Στην συνέχεια, υπολογίστηκαν οι αριθμοδείκτες που αναφέρονται παρακάτω προκειμένου να εξαχθούν συμπεράσματα για την οικονομική τους συμπεριφορά. Οι αριθμοδείκτες υπολογίστηκαν για κάθε εταιρεία χωριστά και στη συνέχεια υπολογίστηκαν οι μέσοι όροι τους για κάθε έτος χωριστά. Τα αποτελέσματα αποτυπώνονται σε γραφήματα τα οποία δείχνουν την εξέλιξη των δεικτών διαχρονικά και κατά την περίοδο της οικονομικής κρίσης στην Ελλάδα.

1. Πωλήσεις/ Σύνολο Ενεργητικού

Ο δείκτης αυτός εκτιμά την εντατικότητα με την οποία χρησιμοποιεί η επιχείρηση τα περιουσιακά της στοιχεία για να επιτύχει τους στόχους πωλήσεων της.

- ✓ Ένας υψηλός δείκτης εκμετάλλευσης ενεργητικού σημαίνει ότι η επιχείρηση χρησιμοποιεί εντατικά τα περιουσιακά της στοιχεία προκειμένου να πραγματοποιεί τις πωλήσεις της.
- ✓ Ένας χαμηλός δείκτης αποτελεί ένδειξη όχι εντατικής χρησιμοποίησης των περιουσιακών της στοιχείων .

Ο δείκτης αυτός στην ουσία μας δείχνει εάν υπάρχει υπερεπένδυση κεφαλαίων στην επιχείρηση σε σχέση με το ύψος των πωλήσεων της.

2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011
0,9129	0,8994	0,844	0,8527	0,8348	0,8097	0,710	0,6945	0,6789
98549	90476	51226	41827	39834	47706	90801	27956	36111

Διάγραμμα 2:

Από την ανάλυση των δεδομένων βλέπουμε πως, ενώ μέχρι το 2008 οι πωλήσεις διατηρούσαν ένα σταθερό ρυθμό, από το 2009 και ύστερα παρατηρείται μια πτώση του ποσοστού, γεγονός που σημαίνει πως η κρίση του 2008 επηρέασε τις πωλήσεις.

2. Κέρδη προ φόρου / Πωλήσεις

2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011
0,0973	0,1437	0,7912	0,2634	0,2134	-	-	-	-
16729	52548	62348	97392	30492	1,5680	0,5814	0,9501	0,0421
					46954	23792	40256	35576

Διάγραμμα 3:

Από την παρούσα ανάλυση προκύπτει μια σημαντική απόκλιση των ποσοστών ανάμεσα στα έτη 2003 και 2011 εφόσον ενώ έχουμε μια αύξηση του ποσοστού αρχικά, ύστερα μειώνεται προσεγγίζοντας αρνητικά επίπεδα. Και πάλι, όπως και παραπάνω, παρατηρείται πως μετά από το 2008 τα ποσοστά αρχίζουν να μειώνονται, σημειώνεται και πάλι μια απόρροια της κρίσης του 2008.

3. Κέρδη προ Φόρων /Σύνολο Ενεργητικού

Δείχνει την αναλογία των αποτελεσμάτων εκμετάλλευσης προς το σύνολο του ενεργητικού.

Μετρά την αποδοτικότητα των περιουσιακών στοιχείων της επιχείρησης.

2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011
0,0301	0,0197	0,024	0,0215	0,0114	-	-	-	-
86653	20648	8112	98598	51782	0,0045	0,0204	0,0313	0,0363
					33435	93025	66892	65575

Διάγραμμα 4:

Στα κέρδη προ φόρων παρατηρείται μια σταθερότητα στα ποσοστά 2003 – 2006 ενώ ύστερα, και μέχρι το 2011, έχουμε μια σταθερή πτώση με αρνητικά ποσοστά. Στο σημείο αυτό σημειώνεται πως υπάρχει πάλι μια πτώση των κερδών και οφείλεται και πάλι στην κρίση.

4. Βραχυπρόθεσμος δανεισμός/ Σύνολο Ενεργητικού

Ο δείκτης αυτός δείχνει την σχέση των βραχυπρόθεσμων υποχρεώσεων της επιχείρησης προς το σύνολο ενεργητικού αυτής.

2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011
0,4945	0,5085	0,5202	0,5188	0,5041	0,4811	0,8901	0,9108	0,4940
57372	52928	26127	04002	42393	47903	87526	40047	14649

Διάγραμμα 5:

Από την ανάλυση των ποσοστών προκύπτει πως ο βραχυπρόθεσμος δανεισμός διατηρείται σταθερός, αν εξαιρέσουμε τα έτη 2009 και 2010 στα οποία φαίνεται να διπλασιάζεται το ποσοστό. Η αναγκαιότητα του βραχυπρόθεσμου δανεισμού αποτελεί ένα αρνητικό στοιχείο για την οικονομική κατάσταση της χώρας.

5. Μακροπρόθεσμος δανεισμός / Σύνολο Ενεργητικού

Ο δείκτης αυτός δείχνει την σχέση των μακροπροθέσμων υποχρεώσεων της επιχείρησης προς το σύνολο ενεργητικού αυτής.

2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011
0,1350	0,1439	0,1568	0,1837	0,1929	0,1988	0,1940	0,1933	0,1323
11794	20606	43168	11113	82404	23253	14762	96034	03649

Διάγραμμα 6:

Από τα δεδομένα προκύπτει πως τα ποσοστά που περιγράφουν την πορεία του μακροπρόθεσμου δανεισμού, εκτός μικρών αποκλίσεων που παρουσιάζουν, γενικότερα ακολουθούν σχετικά σταθερή πορεία.

6. Ρευστότητα

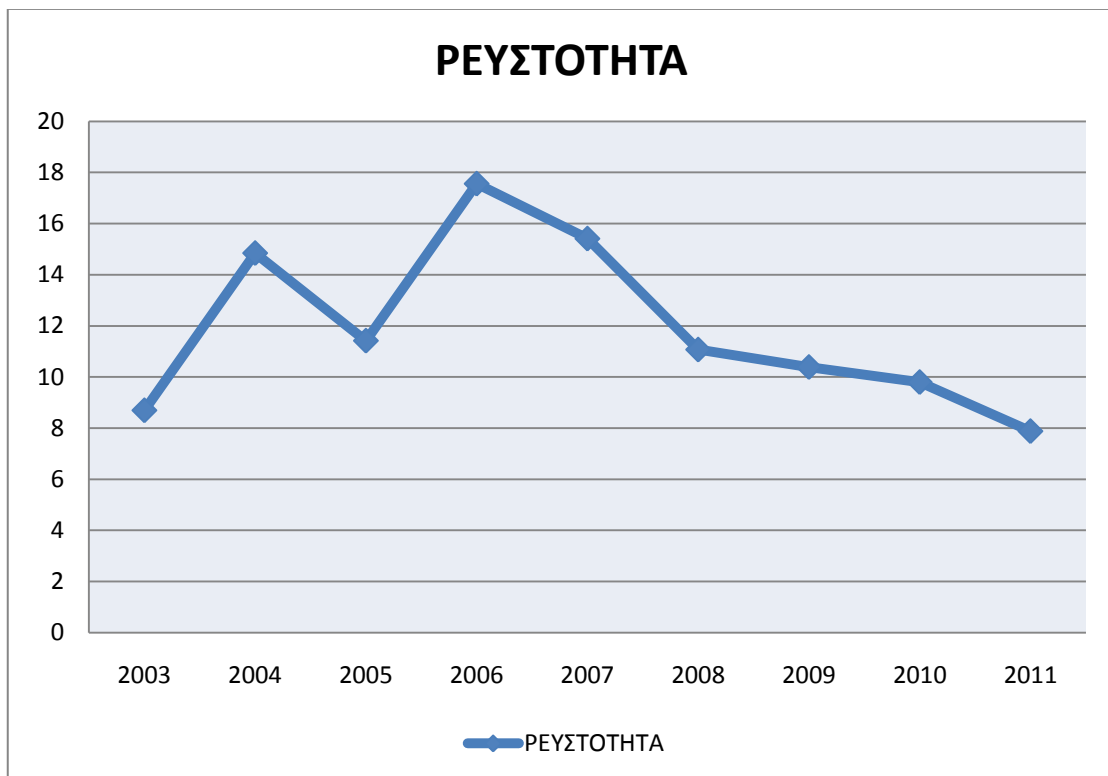
Είναι η ικανότητα ταχείας μεταπώλησης ενός στοιχείου ενεργητικού με αμελητέα μεταβολή στην τιμή του και με ελάχιστη απώλεια στην αξία του.

Το χρήμα είναι γενικά το πιο «ρευστό» στοιχείο ενεργητικού και μπορεί να χρησιμοποιείται άμεσα, ανά πάσα στιγμή, για πραγματοποίηση οικονομικών συναλλαγών όπως οι αγορές, οι πωλήσεις και οι πληρωμές οφειλών.

Με τον όρο ρευστότητα εννοούμε τα ρευστά διαθέσιμα. Δηλαδή το σύνολο των στοιχείων ενεργητικού που μπορούν άμεσα να χρησιμοποιηθούν για πληρωμές, όπως τα μετρητά σε χαρτονόμισμα (στο ταμείο), τα μετρητά σε τραπεζικούς λογαριασμούς, ο τρέχων λογαριασμός σε ταχυδρομικό ταμειούχιο, τα βραχυπρόθεσμα χρεόγραφα και οι εμπορεύσιμοι τίτλοι, τα συναλλαγματικά γραμμάτια, οι επιταγές και γενικά τα εύκολα ρευστοποιήσιμα στοιχεία από το τρέχον ενεργητικό.

2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011
8,6908	14,847	11,416	17,564	15,414	11,06	10,385	9,7954	7,8750
19895	05001	96153	73532	07707	90677	11781	56741	48002

Διάγραμμα 7:

Γενικότερα βλέπουμε από τα ποσοστά πως η μεταβολή της ρευστότητας είναι συνεχής παρουσιάζοντας μια πτωτική τάση κατά τα τελευταία έτη. Με την απουσία της ρευστότητας αυξάνεται η ανάγκη για δανεισμό και μειώνονται οι επενδύσεις, αρνητικό στοιχείο για την Ελληνική βιομηχανία.

7. Ποσοστιαία μεταβολή πωλήσεων

2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011
0,98692 3197	0,36712 4833	1,03606 8642	0,77059 7747	2,29462 6764	- 0,4846 4624	- 0,30446 8486	- 0,01682 3255

Διάγραμμα 8:

Παρατηρείται πως ενώ το 2008 σημειώνεται μια ανοδική τάση όσον αφορά στον ρυθμό μεταβολής της ποσοστιαίας μεταβολής πωλήσεων, από το 2009 και ύστερα σημειώνεται μια καθοδική τάση με αρνητικά ποσοστά λόγω της οικονομικής κρίσης.

8. Ποσοστιαία μεταβολή κερδών

2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011
-	0,75558	-	7,53815	0,73809	-	-	-
0,73285	5563	9,69483	4482	9485	0,21351	0,29347	0,50985
8511		4895			0376	1703	7615

Διάγραμμα 9:

Παρατηρείται πως ο ρυθμός μεταβολής μέσα στα έτη είναι αρκετά διαφορετικός. Τα τελευταία έτη, ο ρυθμός μεταβολή είναι αρνητικός λόγω των μεταβολών της οικονομικής κατάστασης και της έλλειψης σταθερότητας που επικρατεί.

5.2. Αποτελέσματα

Από την ανάλυση των δεδομένων βλέπουμε πως, ενώ μέχρι το 2008 οι πωλήσεις διατηρούσαν ένα σταθερό ρυθμό, από το 2009 και ύστερα παρατηρείται μια πτώση του ποσοστού των πωλήσεων προς το σύνολο ενεργητικού, της ποσοστιαίας μεταβολής των κερδών καθώς και, συνεπαγόμενα, της ποσοστιαίας μεταβολής των πωλήσεων.

Αναφορικά με τα κέρδη προ φόρου στις πωλήσεις, από την ανάλυση προκύπτει μια σημαντική απόκλιση των ποσοστών ανάμεσα στα έτη 2003 και 2011 εφόσον ενώ έχουμε μια αύξηση του ποσοστού αρχικά, ενώ από το 2008 και μετά μειώνεται προσεγγίζοντας αρνητικά επίπεδα. Το ίδιο ισχύει και για τα κέρδη προ φόρων, στο σύνολο ενεργητικού. Παρατηρείται δηλαδή μια σταθερότητα στα ποσοστά 2003 – 2006 ενώ ύστερα, και μέχρι το 2011, έχουμε μια σταθερή πτώση με αρνητικά ποσοστά.

Αναφορικά με τον βραχυπρόθεσμο και μακροπρόθεσμο δανεισμό παρατηρείται μια σημαντική απόκλιση. Από την ανάλυση των ποσοστών προκύπτει πως ο βραχυπρόθεσμος δανεισμός διατηρείται σταθερός, αν εξαιρέσουμε τα έτη 2009 και 2010 στα οποία φαίνεται να διπλασιάζεται το ποσοστό λόγω της μη χορήγησης μακροπρόθεσμου δανεισμού ενώ τα ποσοστά που περιγράφουν την πορεία του μακροπρόθεσμου δανεισμού, εκτός μικρών αποκλίσεων που παρουσιάζουν, γενικότερα ακολουθούν σχετικά σταθερή πορεία.

Αναφορικά με τα ποσοστά της ρευστότητας, γενικότερα βλέπουμε πως η μεταβολή είναι συνεχής παρουσιάζοντας μια πτωτική τάση κατά τα έτη 2006 και 2011.

Από την ανάλυση αυτή προκύπτει άμεσα πως οι πωλήσεις τα τελευταία έτη ακολουθούν μια σταθερά πτωτική τάση, ενώ διακρίνεται μια προτίμηση στο βραχυπρόθεσμο δανεισμό. Επίσης παρατηρείται πως η ρευστότητα δεν παρουσιάζει πολύ μεγάλες διακυμάνσεις.

Η εμπειρική έρευνα επιβεβαιώνει την αρνητική επίδραση της οικονομικής κρίσης στις μεταποιητικές επιχειρήσεις της χώρας με μείωση πωλήσεων και κερδών, μείωση μακροπρόθεσμου δανεισμού για επενδύσεις και συνεπακόλουθη μείωση της ρευστότητας.

Κεφάλαιο 6ο

Επίλογος – Συμπεράσματα

Είναι γνωστό ότι η βιομηχανική παραγωγή και οι επενδύσεις του κλάδου παρέμειναν στάσιμες την τελευταία εικοσαετία ενώ την ίδια περίοδο η εγχώρια αλλά και διεθνής ζήτηση αυξήθηκαν με ρυθμούς γύρω στο 2% ετησίως. Αυτό είχε ως συνέπεια τη μείωση του μεριδίου της Ελληνικής βιομηχανίας στη διεθνή και εσωτερική αγορά.

Η Ελληνική βιομηχανία μείωσε την ικανότητά της να παράγει προϊόντα που να μπορούν να ανταγωνιστούν τα ξένα τόσο από πλευράς κόστους όσο και ποιότητας. Τα Ελληνικά προϊόντα επομένως έγιναν λιγότερο ανταγωνιστικά σε σύγκριση με εκείνα των ανταγωνιστών μας, κάτι που προκύπτει από τις εμπορευματικές ροές στις εσωτερικές και διεθνείς αγορές. Η διεθνής ανταγωνιστική θέση της Ελλάδας είναι έντονα ανησυχητική. Αν δε η εξέλιξη αυτή συνεχιστεί, εννοείται ότι θα έχει ολέθριες συνέπειες για την ανάπτυξη της εθνικής οικονομίας αλλά και της απασχόλησης.

Στη διεθνή βιβλιογραφία η έννοια της ανταγωνιστικότητας είναι σύνθετη. Ωστόσο, για τις πρακτικές εφαρμογές γίνεται αποδεκτό ότι η ανταγωνιστικότητα μετράται από την ικανότητα των επιχειρήσεων μιας χώρας να σχεδιάζουν, να παράγουν και να πωλούν αγαθά και υπηρεσίες σε τιμές και ποιότητα που τα καθιστούν, ως «πακέτο», ελκυστικότερα από εκείνα των ανταγωνιστών. Ο ορισμός αυτός υποδηλώνει ότι η ανταγωνιστικότητα είναι έννοια δυναμική η οποία, εκτός από τα στοιχεία κόστους και ποιότητας, εκφράζει την ικανότητα των επιχειρήσεων να παρακολουθούν τις εξελίξεις στους τομείς της τεχνολογίας, της ζήτησης, αλλά και στο να επηρεάζουν τις διαδικασίες προσαρμογής στις νέες συνθήκες.

Αυτό σημαίνει ότι η ανταγωνιστικότητα της βιομηχανίας δεν είναι θέμα μόνο ενδοεπιχειρηματικό, αλλά και θέμα κυβερνήσεων στο κατά πόσο αυτές δημιουργούν ευνοϊκό οικονομικό περιβάλλον για την άσκηση επιχειρηματικής δραστηριότητας και δημιουργούν τις προϋποθέσεις που διαμορφώνουν θετικές προοπτικές ανάπτυξης.

Σε διεθνές επίπεδο, οι μετρήσεις που έχουν γίνει από έγκυρους οργανισμούς για την ανταγωνιστικότητα, κυρίως των χωρών του ΟΟΣΑ, έχουν κατατάξει τις χώρες, σύμφωνα με μια πολυκριτηριακή προσέγγιση, χρησιμοποιώντας 292 διαφορετικά κριτήρια τα οποία έχουν ομαδοποιήσει σε 10 ισοβαρείς κατά το μάλλον ή ήττον παράγοντες:

- Δυναμισμός της οικονομίας
- Αποδοτικότητα του βιομηχανικού τομέα

- Προσανατολισμός αγορών
- Χρηματοοικονομικός δυναμισμός
- Ανθρώπινος παράγων
- Βαθμός κρατικής παρέμβασης
- Φυσικοί πόροι
- Εξωστρεφείς προσανατολισμοί
- Προσανατολισμός σε καινοτομίες
- Κοινωνικοπολιτική σταθερότητα

Η συγκριτική βαθμολόγηση των 22 χωρών του ΟΟΣΑ για τα χρόνια 1989 και 1994 δείχνει δυστυχώς ότι η χώρα μας κατέχει το θλιβερό προνόμιο να είναι τελευταία στην κατάταξη ακόμη και μετά την Πορτογαλία και την Τουρκία. Αυτό συμβαίνει για το σύνολο των κριτηρίων, ενώ στα επί μέρους κριτήρια είναι κάπως καλύτερη η θέση της Ελληνικής βιομηχανίας και ίσως αυτό δίνει την ελπίδα ότι υπάρχουν κάποιες Ελληνικές επιχειρήσεις ικανές να ανταγωνιστούν με επιτυχία στο διεθνή στίβο. Αυτές όμως είναι λίγες φωτεινές εξαιρέσεις που δεν αναιρούν το γενικό συμπέρασμα, ότι δηλαδή η ικανότητα της χώρας να παράγει και να πωλεί αγαθά και υπηρεσίες στη διεθνή αγορά είναι απελπιστικά χαμηλή.

Σ' αυτόν τον τομέα ένα μεγάλο μέρος της ευθύνης το φέρουν οι εκάστοτε κυβερνήσεις με ενέργειες ή παραλείψεις τους, γεγονός που αποκαλύπτει το μέγεθος της ευθύνης της πολιτείας όχι μόνο για την τωρινή κατάσταση της οικονομίας της χώρας, αλλά και τη μελλοντική.

Οι παράγοντες που επηρεάζουν την ανταγωνιστικότητα του κλάδου ομαδοποιούνται σε δύο κυρίως κατηγορίες. Σ' αυτούς που σχετίζονται με διαρθρωτικές αδυναμίες, (μικρό μέγεθος των μονάδων, κυριαρχία παραδοσιακών κλάδων, σύνθεση βιομηχανικού προϊόντος, ανικανότητα της βιομηχανίας να προσαρμοστεί έγκαιρα στις νέες συνθήκες ανταγωνισμού) και σε εκείνους που προσδιορίζουν το οικονομικό περιβάλλον μέσα στο οποίο δρουν οι επιχειρήσεις. Σ' αυτήν την κατηγορία εντάσσονται η διάρθρωση της εσωτερικής ζήτησης και η διόγκωση της παραοικονομίας.

Ο παράγοντας που συνέβαλε σημαντικά στα διαρθρωτικά προβλήματα της Ελληνικής βιομηχανίας είναι το μικρό μέγεθος της εσωτερικής αγοράς σε συνδυασμό με το καταναλωτικό πρότυπο των Ελλήνων. Από την άλλη πλευρά το μικρό μέγεθος των μονάδων και ο παραδοσιακός τους χαρακτήρας τις εμπόδισε να παρακολουθήσουν την ανάπτυξη της τεχνολογίας και να στραφούν σε νέα προϊόντα για την κατάκτηση νέων αγορών. Αυτό συνεχίστηκε μέχρι σήμερα, ενώ έχουν δημιουργηθεί κάποιες αρκετά σύγχρονες μονάδες όπου ο όγκος της βιομηχανικής παραγωγής αναφέρεται σε παραδοσιακά προϊόντα τα οποία χρησιμοποιούν χαμηλής στάθμης τεχνολογία. Και έχει αποδειχθεί ότι αυτά τα προϊόντα παρουσιάζουν διεθνώς χαμηλή ζήτηση, έχουν μεγάλη ελαστικότητα τιμής και μικρή εισοδηματική ελαστικότητα.

Οι τάσεις που διαμορφώνονται διεθνώς, σε σχέση με το ρόλο και τις προοπτικές των δύο κυρίαρχων μοχλών της βιομηχανικής ανάπτυξης (της αγοράς και της τεχνολογίας), είναι αυτές που θα πρέπει να καθοδηγήσουν την Ελληνική βιομηχανία ώστε να αυξήσει την ανταγωνιστικότητά της.

Άλλοι αρνητικοί παράγοντες διαρθρωτικού χαρακτήρα της ανταγωνιστικότητας της Ελληνικής βιομηχανίας είναι: Η αύξηση της συμμετοχής των εμπορεύσιμων υπηρεσιών στο ΑΕΠ, η αυξανόμενη πολυπλοκότητα των εμπορικών σχέσεων σε διεθνές επίπεδο και η διόγκωση της παραοικονομίας. Αποτέλεσμα των εξελίξεων αυτών, τις οποίες διευκόλυνε η διάδοση των νέων τεχνολογιών, ήταν ένα μέρος της μεταποιητικής παραγωγικής διαδικασίας να περάσει σταδιακά στον τριτογενή τομέα (τράπεζες, ασφαλιστικές εταιρείες κ.λπ.). Όσο για την αύξηση της παραοικονομίας, αυτή νοθεύει τον ανταγωνισμό, επηρεάζει αρνητικά την εξέλιξη της καταγραμμένης οικονομικής δραστηριότητας καθώς και την παραγωγικότητα της Ελληνικής βιομηχανίας.

Σημαντικό επίσης ρόλο στην επιδείνωση του δυναμισμού της Ελληνικής βιομηχανίας έπαιξαν κάποιοι εξωτερικοί περιβαλλοντικοί παράγοντες, κυριότεροι των οποίων ήταν:

- Η ανεπάρκεια και η χαμηλή ποιότητα της γενικότερης υποδομής της χώρας.
- Η έλλειψη ειδικευμένου εργατικού δυναμικού σε συνδυασμό με την ανυπαρξία μεθόδων και μηχανισμών για την καλύτερη αξιοποίηση του υπάρχοντος δυναμικού και αύξηση της κινητικότητας του μεταξύ των διαφόρων κλάδων και επαγγελμάτων,
- Η μακροοικονομική πολιτική που ακολουθήθηκε από τα μέσα της δεκαετίας του 1970 και κυρίως τη δεκαετία του 1980 οδήγησε σε αύξηση του κόστους εργασίας και περιορισμό των επενδύσεων στη βιομηχανία, αφού οι περιορισμένοι πόροι διοχετεύονταν κυρίως στο δημόσιο τομέα. Οι αβεβαιότητες, επίσης, που δημιουργήθηκαν σε σχέση με το ρόλο του κράτους και του ιδιωτικού τομέα στην ανάπτυξη της βιομηχανίας, κυρίως δε η πολιτική που ασκήθηκε σε σχέση με τις προβληματικές επιχειρήσεις και τις ιδιωτικοποιήσεις, ήταν καταστροφικές για τον κλάδο,
- Το απότομο άνοιγμα της Ελληνικής οικονομίας στο διεθνή ανταγωνισμό, μετά την πλήρη ένταξη στην ΕΟΚ και των εξελίξεων που σημειώθηκαν διεθνώς μετά την πετρελαϊκή κρίση του 1973.

Στους εξωγενείς παράγοντες θα πρέπει να προστεθούν και τα προγράμματα σταθεροποίησης (σύγκλισης) που επέβαλε η Συνθήκη του Μάαστριχτ και η διεθνής πολεμική ατμόσφαιρα εξαιτίας της διεθνούς τρομοκρατίας (11 Σεπτεμβρίου 2001) και της αναταραχής στην περιοχή του Περσικού Κόλπου συν την παγκόσμια οικονομική κρίση των τελευταίων ετών.

Πέρα από τους παραπάνω παράγοντες θα πρέπει οπωσδήποτε να σημειώσουμε και την ευθύνη των Ελλήνων επιχειρηματιών για την έλλειψη ευελιξίας για την πραγματοποίηση των αναγκαίων προσαρμογών, τη μη ανάληψη καινοτομικών πρωτοβουλιών και την επανεπένδυση των διαθέσιμων κεφαλαίων στις επιχειρήσεις τους κι όχι σε άλλες κερδοσκοπικές δραστηριότητες στο εσωτερικό ή στο εξωτερικό.

Η αποδυνάμωση του δυναμισμού της Ελληνικής βιομηχανίας, σε συνδυασμό με τις νέες συνθήκες που δημιουργήθηκαν από την ενιαία Ευρωπαϊκή αγορά και τις προοπτικές που διανοίγονται στα Βαλκάνια και την ευρύτερη περιοχή, μαζί με την ένταση του διεθνούς ανταγωνισμού και τις εξελίξεις στην τεχνολογία απαιτούν τη διαμόρφωση μιας σύγχρονης βιομηχανικής πολιτικής από την πλευρά του κράτους και μιας νέας στρατηγικής από μέρους των επιχειρήσεων.

Οι προοπτικές, συνεπώς, ανάπτυξης της βιομηχανίας με τα σημερινά δεδομένα δεν είναι ευνοϊκές. Ωστόσο αν δούμε σε βάθος την κατάσταση του μεταποιητικού τομέα θα διαπιστώσουμε ότι βρίσκονται σε εξέλιξη διαδικασίες διαρθρωτικών προσαρμογών και εκσυγχρονιστικών μετασχηματισμών που αν συνεχιστούν είναι δυνατόν να υπάρξει αναστροφή της αρνητικής πορείας του κλάδου.

Τα τελευταία χρόνια έχουν δημιουργηθεί αρκετές παραγωγικές μονάδες οι οποίες είναι κερδοφόρες και παρουσιάζουν ικανούς ρυθμούς ανάπτυξης οι οποίες δείχνουν ότι οι επιχειρηματίες έχουν αντιληφθεί την ανάγκη εκσυγχρονιστικών μεταβολών και φαίνεται ότι αντιμετωπίζουν ικανοποιητικά την πίεση που δέχονται από ανταγωνιστές τους τόσο στην εγχώρια όσο και τη διεθνή αγορά.

Σε αυτό το σημείο να αναφέρουμε τα συμπεράσματά μας από την εμπειρική έρευνα της συμπεριφοράς των Ελληνικών μεταποιητικών επιχειρήσεων. Μέχρι το 2008 παρατηρούσαμε ένα σταθερό ρυθμό τόσο στις πωλήσεις όσο και στα κέρδη. Από το 2008 και έπειτα, με την εμφάνιση της οικονομικής κρίσης τα ποσοστά αρχίζουν να μειώνονται, η ανάγκη των επιχειρήσεων για βραχυπρόθεσμο δανεισμό αυξάνεται λόγω μείωσης του μακροπρόθεσμου δανεισμού, στοιχείο αρνητικό για την οικονομική κατάσταση της Ελλάδας.

Στο σύνολο όμως της βιομηχανίας υπάρχουν κλάδοι οι οποίοι δείχνουν να βραδυπορούν με συνέπεια να παρατηρείται το φαινόμενο του δυϊσμού. Από τη μια δηλαδή έχουμε έναν ικανό πυρήνα επιχειρήσεων που εκσυγχρονίζεται και προσαρμόζεται στις νέες συνθήκες και από την άλλη ένα μεγάλο αριθμό επιχειρήσεων που πλήττονται από τις εξελίξεις και συρρικνώνονται. Η διαμόρφωση επομένως της βιομηχανικής πολιτικής πρέπει να γίνει με κριτήριο την πιο γρήγορη διευθέτηση της προβληματικής πλευράς του μεταποιητικού τομέα και τη γρήγορη επέκταση του εκσυγχρονιστικού σκέλους, για να μπορέσει η βιομηχανία να βγει από τη φάση της στασιμότητας και να μπει σε τροχιά ανάπτυξης.

Αν δεν συμβεί αυτό τότε η Ελληνική βιομηχανία θα συρρικνωθεί ακόμη περισσότερο με συνέπεια το παραγωγικό σύστημα της χώρας να αποδυναμωθεί, με συνέπεια οι προοπτικές δημιουργίας απασχόλησης και αύξησης του εισοδήματος να περιορισθούν σημαντικά, δεδομένου ότι δεν υπάρχουν πολλές εναλλακτικές παραγωγικές δυνατότητες στη χώρα.

Όλοι συμφωνούν ότι είναι επιτακτική η ανάγκη πολιτικής για τη βελτίωση της ανταγωνιστικότητας των Ελληνικών βιομηχανιών (κράτος, επιχειρήσεις εργαζόμενοι). Το θέμα είναι πιο χαρακτήρα θα πάρει η πολιτική αυτή, εάν θα είναι οριζόντια, κάθετη ή επιχειρηματοκεντρικής μορφής.

Εκείνοι που υποστηρίζουν την «οριζόντια πολιτική» θεωρούν αναγκαία την κρατική παρέμβαση ώστε να εξασφαλιστεί ένα σταθερό και αποτελεσματικό μακροοικονομικό περιβάλλον για την ανάπτυξη της ιδιωτικής πρωτοβουλίας. Οι υποστηρικτές της άσκησης «κάθετης βιομηχανικής πολιτικής» δέχονται ότι το κράτος πρέπει να παρεμβαίνει σε κλαδικό επίπεδο, με σκοπό τη στήριξη των κλάδων που έχουν προοπτικές. Τέλος, εκείνοι που πιστεύουν στην άσκηση «επιχειρηματοκεντρικής πολιτικής» θεωρούν ότι η ανάπτυξη της ανταγωνιστικότητας είναι αποκλειστική ευθύνη των επιχειρήσεων.

Το κεντρικό βέβαια σημείο και ο στόχος κάθε πολιτικής δεν είναι άλλος από την ανάπτυξη της ανταγωνιστικότητας της βιομηχανίας σε ένα ανοικτό περιβάλλον, γεγονός που σημαίνει ότι καμία από τις πολιτικές δεν αντιστρατεύεται την άλλη, απεναντίας μάλιστα αλληλοσυμπληρώνονται.

Παραμένει να δούμε τι πολιτικές και στρατηγικούς σχεδιασμούς θα αναπτύξει η νέα κυβέρνηση της χώρας μετά τις εκλογές της 25ης Ιανουαρίου 2015 σε μακροοικονομικό και μικροοικονομικό επίπεδο και αν αυτές μπορέσουν να ξεπεράσουν τα προβλήματα και τις αδυναμίες της Ελληνικής μεταποιητικής βιομηχανίας και να οδηγήσουν την χώρα στην πολυπόθητη ανάπτυξη η οποία στη συνέχεια θα επιφέρει και μείωση της ανεργίας.

Βιβλιογραφία

➤ Ξενόγλωσση Βιβλιογραφία – Αρθρογραφία

- Andrew B. Abel, Ben S. Bernanke, Dean Croushore, (2011), «Μακροοικονομική», μετάφραση Γιάννης Λαντούρης, επιμέλεια Θέμις Μίνογλου, Κριτική, Αθήνα
- Blanchard, O., (2012), «Μακροοικονομική», επιμέλεια Χρήστος Νίκας. - Επίκεντρο, Θεσσαλονίκη
- Hollensen, S. (2001), “Global Marketing. A Market- Responsive Approach”, Essex: Prentice-Hall.
- John B. Cullen and Praveen K. Parboteeah, (2010), “Multinational Management: A Strategic Approach”, Thomson South-Western, U.S.
- Krugman, P. R., (2009), «Μακροοικονομική», μετάφραση Αναστάσιος Μεταξάς, επιμέλεια Αθανάσιος Γκούνας, Επίκεντρο, Θεσσαλονίκη
- Rodrik D., (1998), “Globalization in Perspective”, The Journal of Economic Perspectives 2, No 4, 3-7 2.

➤ Ελληνική Βιβλιογραφία – Αρθρογραφία

- Αγαπητός Γ., (2006), «Νέα Μακροοικονομική», Σταμούλη Α.Ε., Αθήνα
- Αγιοσμυρνάκης, Β., (2006), «Διεθνείς οικονομικές σχέσεις», Εκδόσεις Rosili, Αθήνα
- Απέργης, Ν., (2005), «Σύγχρονη μακροοικονομική: Βασικές αρχές, εφαρμογές στην ελληνική οικονομία, ασκήσεις», Rosili, Αθήνα
- Βαμβούκας, Α. Γ., (2004), «Διεθνείς οικονομικές σχέσεις», Εκδόσεις Μπένου, Αθήνα
- Βεντούρης Ν., Βασιλειάδης Μ., Βλάχου και Π., Τσακανίκας Α., (2012), «Μελέτη: Οι προοπτικές του κλάδου της μεταποίησης στην Ελλάδα», IOBE, Αθήνα
- Καραντώνης, Η., (1995), «Διεθνείς Οικονομικές σχέσεις», Εκδόσεις Κυριακίδη, Αθήνα
- Στουρνάρας Γ., Αλπάνη Μ., (2008), «Η Ελληνική οικονομία μετά την κρίση», Εκδόσεις IOBE, Αθήνα
- Βικιπαίδεια